

### บทที่ 3

#### สภาพทั่วไปของหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ

##### ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ตำบลโคกแย้เป็นตำบลหนึ่งใน 18 ตำบลของอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ทั้งหมด 19,925 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 13,170 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 66 ของพื้นที่ทั้งหมด

อาณาเขตของตำบลโคกแย้ ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยทราย
ทิศใต้	" "	ตำบลหนองจรเข้
ทิศตะวันออก	" "	อำเภอวิหารแดง
ทิศตะวันตก	" "	ตำบลหนองไช้หน้าและ ตำบลห้วยทราย

ตำบลโคกแย้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านเขาพนมยงค์	หมู่ที่ 9 บ้านหนองกระทุ่ม
หมู่ที่ 2 บ้านไทยงาม	หมู่ที่ 10 บ้านวังเดือนห้า
หมู่ที่ 3 บ้านโปร่งแร่	หมู่ที่ 11 บ้านหนองจอกใหญ่
หมู่ที่ 4 บ้านโคกแย้	หมู่ที่ 12 บ้านหนองพันอ้อม
หมู่ที่ 5 บ้านหนองสมิคร	หมู่ที่ 13 บ้านคอนแพง
หมู่ที่ 6 บ้านหนองผักชีเหนือ	หมู่ที่ 14 บ้านบ่อน้ำเค็ม
หมู่ที่ 7 บ้านโนนบก	หมู่ที่ 15 บ้านโคกเชือก
หมู่ที่ 8 บ้านหนองสมิคร	หมู่ที่ 16 บ้านหนองจอกน้อย

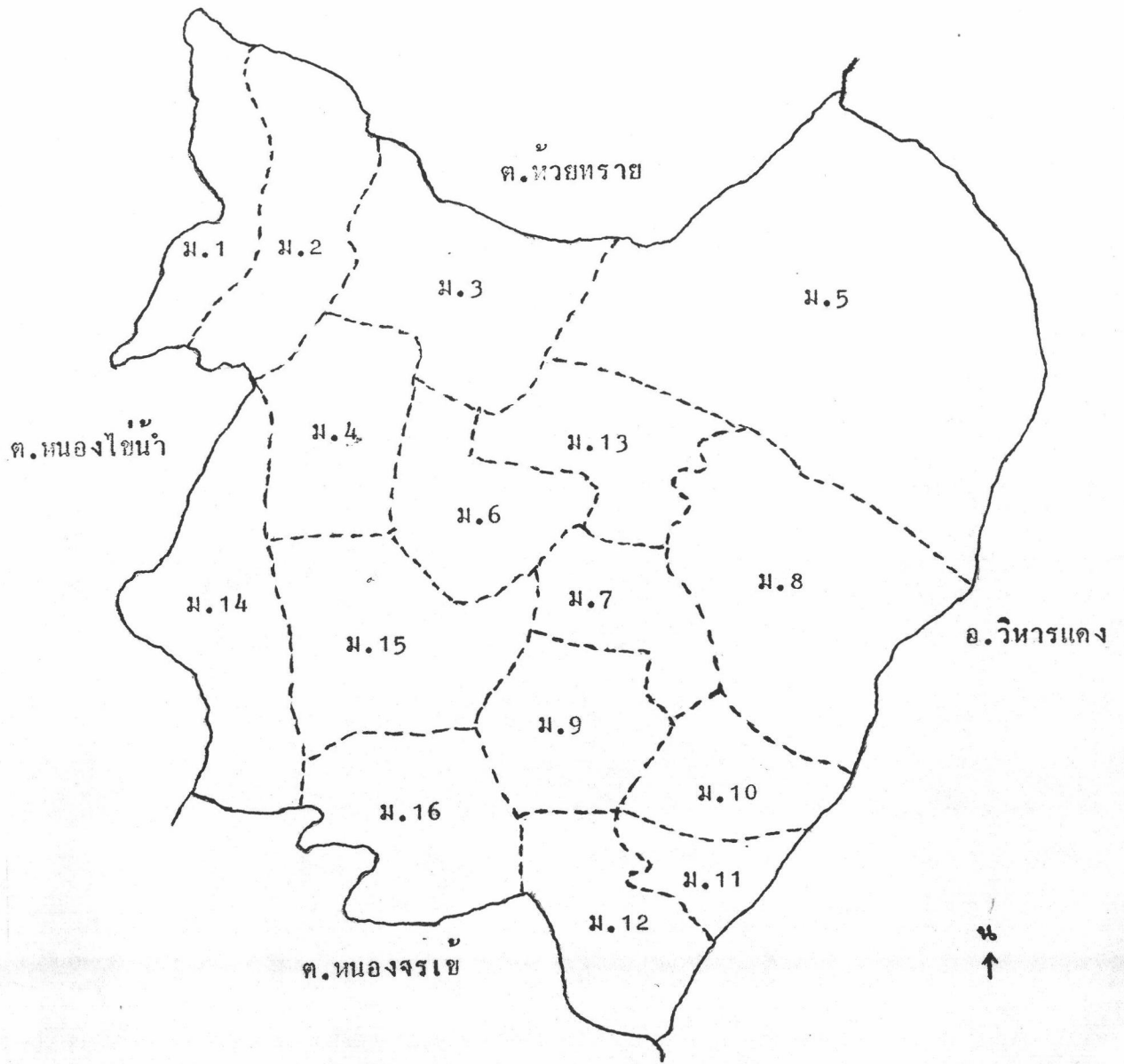
ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ดอนสลับที่ราบลุ่ม จากสภาพภูมิประเทศดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 บริเวณ คือ พื้นที่ดอนอยู่บริเวณทิศเหนือของตำบล ได้แก่ บริเวณหมู่ที่ 2, 3 และ 5 ส่วนพื้นที่ราบลุ่มส่วนใหญ่อยู่บริเวณทิศใต้ คือ หมู่ที่ 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, และ 16

สำหรับชุมชนที่เลือกศึกษาในครั้งนี้คือ หมู่บ้านหนองผักชีเหนือ (หมู่ที่ 6) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตำบลโคกแย้ ถ้าตั้งต้นจากอำเภอหนองแคลงมาตามถนนพหลโยธิน จะต้องเลี้ยวขวาตรงสี่แยกหินกองไปตามถนนสุวรรณศร ระยะทางจากอำเภอจนถึงปากทางเข้าหมู่บ้านประมาณ 14 กิโลเมตร ในทำนองเดียวกันหากตั้งต้นตรงสี่แยกหินกองไปตามถนนสุวรรณศร ปากทางเข้าหมู่บ้านจะอยู่ห่างจากสี่แยกประมาณ 5 กิโลเมตรเท่านั้น เนื่องจากหมู่บ้านไม่ได้ติดกับถนนใหญ่ ดังนั้นเมื่อถึงปากทางเข้าหมู่บ้านแล้ว ต้องแยกเข้าไปตามถนนดินลูกรังสลับถนนลาดยางอีก 3 กิโลเมตร จึงจะถึงตัวหมู่บ้าน ส่วนหมู่บ้านและจังหวัดอยู่ห่างออกไปประมาณ 22 กิโลเมตร

แม้ว่าหมู่บ้านหนองผักชีเหนือจะอยู่ห่างจากชุมชนเมือง แต่ก็มีความสัมพันธ์กับหมู่บ้านใกล้เคียง ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันดังนี้ (ดูภาพที่ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้าน)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับหมู่ที่ 3	(บ้านโปรงรัมย์)
ทิศใต้	ติดต่อกับหมู่ที่ 15	(บ้านโคกเชือก)
ทิศตะวันออกเฉียง	ติดต่อกับหมู่ที่ 13 และ 7	(บ้านคอนแพงและบ้านโนนบก)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับหมู่ที่ 4	(บ้านโคกแย้)

หมู่บ้านหนองผักชีเหนือมีพื้นที่ทั้งหมด 624 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย 18 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 603 ไร่ และพื้นที่สาธารณะ 3 ไร่ พื้นที่ของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะ



- ขอบเขตตำบล
- - - - - ขอบเขตหมู่บ้าน

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ (หมู่ 6)

มาตราส่วน 1: 50,000

แก่การทำนา ในหมู่บ้านไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน แต่มีลำห้วยธรรมชาติซึ่งชาวบ้านไม่ได้ใช้เพื่อการเกษตร ชาวบ้านเล่าว่า เดิมลำห้วยนี้เคยใช้ เป็นเส้นทางคมนาคม โดยในฤดูน้ำจะมีเรือของพ่อค้าชาวจีนเข้ามารับซื้อข้าวจากชาวบ้าน ปัจจุบันสภาพของลำห้วยแห้งขอดและตื้นเขินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี แต่ก็ยังมีประโยชน์ในการใช้ เป็นทางระบายน้ำของหมู่บ้านเพื่อไปลงที่คลองใหญ่

เนื่องจากแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของชาวบ้านไม่มี จึงอาศัยน้ำฝนซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการประกอบอาชีพและบริโภค ส่วนการอุปโภคนิยมใช้น้ำสระซึ่งแต่ละบ้านมักขุดกันขึ้นใกล้ ๆ กับที่อยู่อาศัย แต่ถ้าบ้านใดไม่มีสระน้ำก็สามารถมาใช้สระน้ำของวัดหนองผักชีเหนือได้น้ำสระนั้นนอกจากใช้ในการอุปโภคแล้ว หากน้ำฝนที่เก็บไว้ใช้ตลอดปีหมด อาจนำน้ำสระมาใช้ในการบริโภคด้วย สำหรับแหล่งน้ำที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งคือ บ่อน้ำบาดาล ซึ่งตั้งอยู่ตรงหน้าวัดและที่หน้าบ้านของผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านสามารถมาใช้ได้ตลอดเวลา จากการที่หมู่บ้านมักประสบปัญหาฝนแล้งและฝนทิ้งช่วง อันส่งผลให้เกิดการขาดแคลนน้ำทั้งในการอุปโภคและบริโภค ดังนั้น ในปัจจุบันรัฐจึงเข้ามาดำเนินการโครงการประปาผิวดิน เพื่อที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้าน โดยใช้สระน้ำขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ท้ายหมู่บ้าน เป็นแหล่งน้ำดิบ โครงการดังกล่าวนี้สามารถแจกจ่ายน้ำได้ทั้งหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย

ส่วนภูมิอากาศในแถบนี้ก็มีลักษณะคล้าย ๆ กับของจังหวัดอื่น ๆ ในภาคกลางโดยทั่วไปคือ มีฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ฤดูร้อนอากาศค่อนข้างร้อน โดยเฉพาะระหว่างเดือนเมษายน-พฤษภาคม เป็นช่วงที่อากาศในตอนกลางวันร้อนที่สุด แต่ท่ามกลางอากาศร้อนก็ยังมีลมพัดพัดคลายความร้อนลงได้บ้าง หากวันใดมีความกดอากาศต่ำและร้อนอบอ้าวจัด บางทีก็จะมีฝนตก ทำให้หมู่บ้านมีความชุ่มชื้น พออย่างเข้าเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม ปรากฏว่าฝนเริ่มตกถี่ขึ้น นาไร่ซึ่งเคยเห็น เสมือนว่าเป็นที่รกร้างด้วยหาพืชพันธุ์อันใดขึ้นไม่ได้ ก็จะแลดูเขียวข่มเพราะข้าวกล้าที่ปักดำไว้รอฝนเริ่มขึ้นแล้ว หากฝนตกต้องตามฤดูกาลไปจนถึงเวลาออกพรรษาพืชผลในไร่นาจึงเจริญงอกงามให้ผลผลิตอุดมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าหมู่บ้านหนองผักชีเหนือมัก

ประสบกับปัญหาฝนแล้งและไม่คกต้องตามฤดูกาลอยู่เกือบทุกปี อันส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างมาก

ส่วนในฤดูหนาวระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคม อากาศจะหนาวเย็น โดยเฉพาะเวลากลางคืน ทั้งนี้เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่บนพื้นที่โล่งแจ้ง บ้านเรือนน้อย จึงได้รับความหนาวเย็นของอากาศมาก พอถึงตอนกลางวันอากาศจะเริ่มอบอุ่นขึ้น กล่าวได้ว่าฤดูหนาวของหมู่บ้านนั้น อากาศหนาวพอประมาณ ไม่หนาวจัดเหมือนในภาคอื่น ๆ ของไทย เช่น ภาคเหนือ หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

### การคมนาคม

ในสมัยก่อนที่ยังไม่มีถนนสะดวก การคมนาคมหรือการติดต่อกับโลกภายนอกของชาวบ้านต้องอาศัยเกวียนหรือเดินด้วยเท้า ซึ่งจะทำนาน ๆ ครั้งเมื่อมีความจำเป็น ดังนั้นชาวบ้านจึงไม่นิยมเดินทางเข้ามาในอำเภอหรือจังหวัดบ่อยนัก จะเข้าไปก็เฉพาะมีความจำเป็นซื้อของที่ใช้ในการทำนา หรือของที่จำเป็นต้องใช้ในเทศกาลต่าง ๆ รวมไปถึงการนำผลผลิตมาขายภายหลังฤดูเก็บเกี่ยว

ปัจจุบันการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านค่อนข้างสะดวก เพราะมีถนนลาดยางตัดผ่านทางเข้าหมู่บ้าน ถนนนี้เรียกกันว่า ถนนสุวรรณศร ชาวบ้านเล่าว่า เดิมเป็นถนนลูกรัง แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง จึงได้มีการลาดยาง โดยทั่วไปการเดินทางเข้าหมู่บ้านนั้นหลังจากนั่งรถโดยสารหรือรถปรับอากาศจากกรุงเทพฯ ซึ่งมีอยู่หลายสาย เช่น กรุงเทพฯ-สระบุรี กรุงเทพฯ-นครนายก และกรุงเทพฯ-ปราจีนบุรี จะต้องมาลงที่สี่แยกหินกอง แล้วจึงต่อรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างไปอีกประมาณ 8 กิโลเมตร โดยเสียค่ารถในราคา 20 บาท ก็จะถึงหมู่บ้าน

ถนนจากปากทางเข้าหมู่บ้านมีระยะทางยาวประมาณ 3 กิโลเมตร เดิมเป็นเพียงคันนา แต่หลังจากปีพ.ศ.2500 ได้มีการปรับปรุงให้เป็นถนนโดยชาวบ้านร่วมมือกันสร้าง ส่งผลให้การติดต่อกับภายนอกมีความสะดวกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สภาพของถนนบางช่วงยังเป็นถนนลูกรัง บางช่วงเป็นถนนลาดยาง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะงบประมาณในการสร้างถนนแต่ละปีมีจำกัด จึงทำให้ลาดยางได้เพียงช่วง ๆ เท่านั้น ถนนที่ตัดผ่านหมู่บ้านนั้นนอกจากเป็นถนนที่เชื่อมโยงกับหมู่บ้านอื่นแล้ว ยังเป็นถนนที่ชาวบ้านนิยมใช้กันมากอีกด้วย

ดังที่กล่าวแล้วว่าการตัดถนนผ่านหมู่บ้านทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างหมู่บ้านและเมืองเป็นไปโดยสะดวกขึ้น โดยเฉพาะชาวบ้านที่จะเดินทางไปตลาดหินกองหรือในตัวจังหวัดสระบุรี ก็สามารถขึ้นรถประจำทางที่ปากทางเข้าหมู่บ้านได้ ซึ่งมีอยู่ด้วยกันสองสายคือสายสระบุรี-วิหารแดง และสายสระบุรี-นครนายก ส่วนค่าโดยสารนั้น ถ้าไปลงที่ตลาดหินกองเสียคนละ 3 บาท แต่ถ้าไปลงที่จังหวัดสระบุรีต้องเสียค่ารถคนละ 6 บาท นอกจากชาวบ้านจะนิยมมาขึ้นรถประจำทางที่ปากทางเข้าหมู่บ้านแล้ว ชาวบ้านคนใดที่มีฐานะ อาจใช้รถส่วนตัว ซึ่งมีทั้งรถยนต์และรถมอเตอร์ไซค์ เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีรถมอเตอร์ไซค์กันแทบทุกบ้าน อันทำให้การเดินทางไปมาสะดวกยิ่งขึ้น

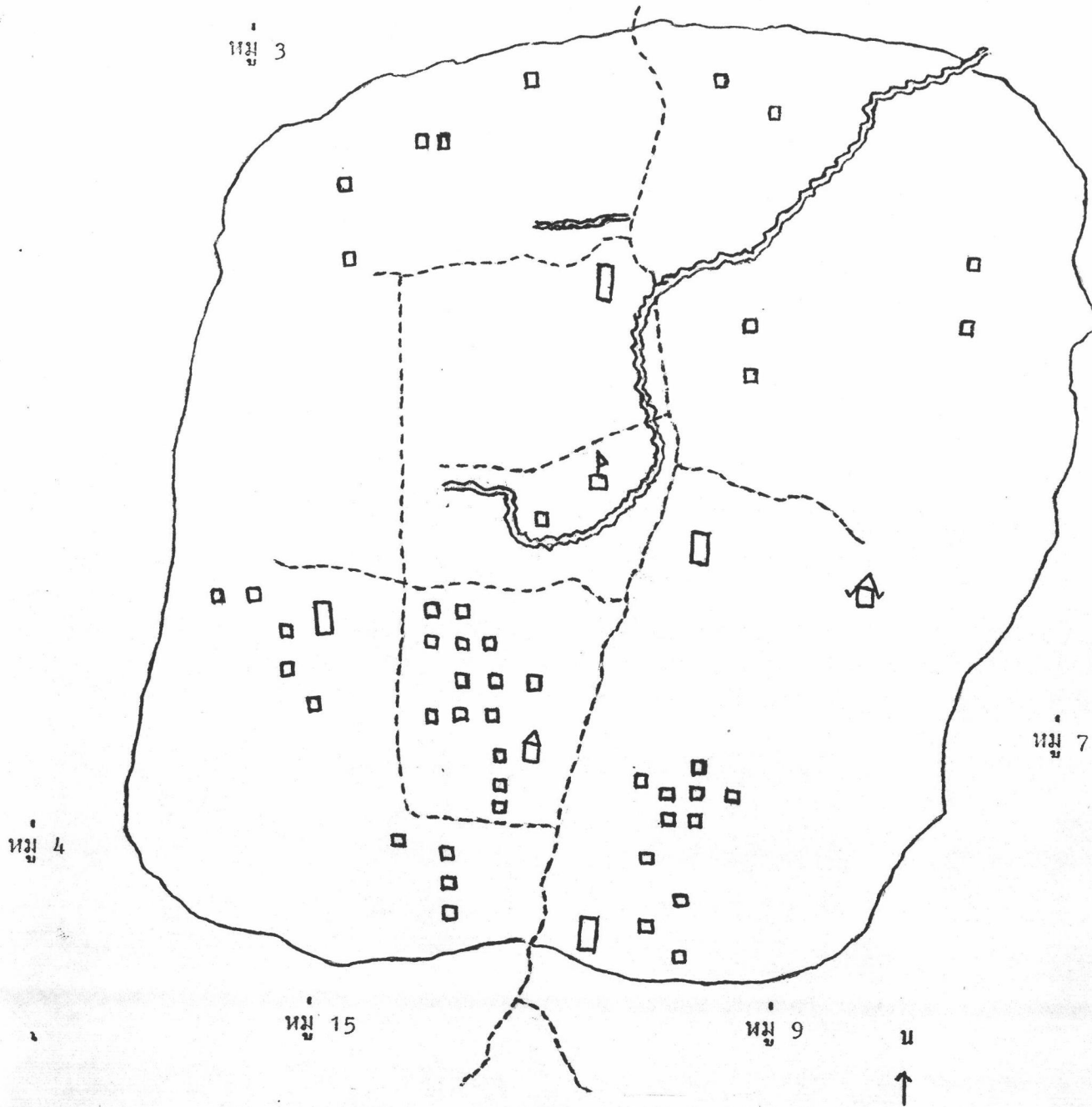
ส่วนชาวบ้านที่ต้องการเดินทางไปยังที่อื่น ๆ จะนิยมมาต่อรถที่สี่แยกหินกองซึ่งติดกับถนนสายใหญ่คือ ถนนพหลโยธิน ดังนั้น จึงมีรถประจำทางหลายสายวิ่งผ่าน โดยเฉพาะถ้าจะไปอำเภอหนองแคก็สามารถต่อรถประจำทางได้ทุกสาย โดยเสียค่ารถในราคา 4 บาท หรือในกรณีการเดินทางเข้ากรุงเทพฯ อาจต่อรถที่นี่ก็ได้ ทั้งนี้จะเสียค่าโดยสารในราคา 20 บาท นอกจากนี้หากชาวบ้านคนใดต้องการเดินทางเข้ากรุงเทพฯ โดยไม่ต้องมาต่อรถประจำทางที่สี่แยกหินกอง ก็อาจจะขึ้นรถตรงปากทางเข้าหมู่บ้านได้ เพราะมีรถประจำทางแล่นผ่านเช่นกัน คือสายกรุงเทพฯ-นครนายก และกรุงเทพฯ-ปราจีนบุรี ซึ่งจะเสียค่าโดยสารเป็นจำนวนเงิน 22 บาท

การคมนาคมภายในหมู่บ้านนั้นใช้การเดินเท้า รถจักรยาน และรถมอเตอร์ไซด์ ในการไปมาหาสู่กัน สภาพของถนนที่ใช้ติดต่อกันภายในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้าน เป็นถนนลูกรัง และถนนดินที่มีสภาพยังไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะในฤดูฝนอาจใช้การไม่ค่อยสะดวก การคมนาคมติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงนิยมใช้รถมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ แต่ก็มีชาวบ้านบางคน ยังคงใช้รถจักรยานอยู่บ้าง

การติดต่อสัมพันธ์หรือการไปมาหาสู่ของชาวบ้านหนองผักชี เหนือนอกจากจะติดต่อกับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านใกล้เคียงในหมู่บ้านแล้ว ยังติดต่อสัมพันธ์กับหมู่บ้านอื่น ๆ การติดต่อจะมีทั้งเรื่องธุรกิจ การทำมาหากิน และการไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง แต่ก็มีบ่อยครั้งที่การติดต่อนั้น เป็นไปใน เรื่องของการเข้าร่วมช่วยเหลือในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบวชนาค การแต่งงาน และพิธีกรรมอื่น ๆ

#### ลักษณะของหมู่บ้านและการตั้งบ้านเรือน

หมู่บ้านหนองผักชี เหนือประกอบด้วย เนื้อที่ทั้งหมดที่เป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่เพาะปลูก และพื้นที่สาธารณะ หากใช้ถนนที่ตัดผ่านกลางหมู่บ้านเป็นหลักจะเห็นได้ว่า บ้านเรือนตั้งเรียงรายตามแนวความยาวของถนน ส่วนพื้นที่สองข้างถนนจะเป็นพื้นที่ท้องทุ่งนาอันกว้างใหญ่ โดยทั่วไปชาวบ้านมักปลูกที่อยู่อาศัยติดกับคันนา ส่วนใหญ่ชาวบ้านในหมู่บ้านจะเป็นญาติพี่น้องหรือลูกหลานที่แต่งงานแล้วแยกบ้านออกไปปลูกเรือนอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านของพ่อแม่ แต่ก็มีบางคนพ่อแม่ยกที่นาให้แล้วก็จะแยกเรือนออกมา เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มที่ตั้งบ้านเรือนอย่างหนาแน่นจะอยู่ทางตอนล่างของหมู่บ้าน กลุ่มเหล่านี้เป็นพวกที่สามารถรับรู้ข่าวสารของหมู่บ้านได้รวดเร็ว เพราะมีวิทยุหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหอกระจายข่าวส่งเสียงดังทั่วบริเวณศูนย์กลางของหมู่บ้าน (ดูภาพที่ 3 แผนผังหมู่บ้าน)



- ~~~~ ล้ำคลอง
- ถนนในหมู่บ้าน
- ▭ สระน้ำ
- บ้าน
- ⌂ วัด
- ▣ โรงเรียน
- ⌂ กลุ่มออมทรัพย์

ภาพที่ 3 แผนผังหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ

ที่มา: จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535



หมู่บ้านหนองผักชีเหนือประกอบด้วยครัวเรือน 50 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 232 คน หมู่บ้านมีวัด 1 วัด เป็นวัดประจำหมู่บ้านที่เก่าแก่มิมาแต่ดั้งเดิมคือ วัดหนองผักชีเหนือ ในหมู่บ้านไม่มีตลาด มีแต่ร้านค้าเล็ก ๆ 2 แห่ง สินค้าที่ขายมีทั้งผักสดต่าง ๆ หมู ปลา เนื้อ รวมไปถึงอาหารแห้งและสินค้าอุปโภค ของเหล่านี้เจ้าของร้านต้องไปซื้อมาจากตลาดหินกอง นอกจากร้านค้าสองแห่งในหมู่บ้านแล้ว ถ้าชาวบ้านต้องการสินค้าอย่างอื่น เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ฯลฯ ก็ต้องไปซื้อที่ตลาดหินกอง เพราะที่นี่จะเป็นตลาดสดและร้านค้าทุกประเภท หรือถ้าจะไปซื้อที่จังหวัดก็อาจจะทำให้มีโอกาสเลือกซื้อสินค้าได้มากขึ้น

หมู่บ้านมีโรงเรียนวัดหนองผักชี เป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้าน เดิมโรงเรียนใช้ศาลาการเปรียญของวัดหนองผักชีเหนือ เป็นสถานที่สอน แต่ต่อมาได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล จึงได้แยกออกมาสร้างอาคารเรียนใหม่ นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ 1 แห่ง ร้านขายก๋วยเตี๋ยว 3 ร้าน โรงสี (ปัจจุบันหยุดกิจการชั่วคราว) ศูนย์เกษตรประจำตำบล ศาลเจ้าแป๊ะกง ศาลเจ้าแม่ทองคำ และร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์อย่างละ 1 แห่ง

ร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งชาวบ้านเรียกย่อ ๆ ว่า ร้านกลุ่ม เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่สำคัญ ร้านกลุ่มตั้งอยู่ริมถนนที่ตัดผ่านกลางหมู่บ้านซึ่งนอกจากเป็นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้กันโดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นถนนที่เชื่อมต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งร้านกลุ่มมีของขายหลายอย่าง ทั้งของกิน ของใช้ น้ำมัน เชื้อเพลิง ยารักษาโรค จึงทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่น ๆ มักแวะซื้อข้าวของจากร้านกลุ่มเป็นประจำ บางคนชอบมาตี๋มเหล้าหรือเบียร์ และนั่งพูดคุย แลกเปลี่ยนถกเถียงกัน ส่วนศูนย์กลางของหมู่บ้านอีกแห่งหนึ่งคือ วัดหนองผักชีเหนือ ซึ่งเป็นวัดที่ชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงมักมาทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดแห่งนี้ นอกจากนี้ วัดยังเป็นสถานที่จัดงานรื่นเริงประจำปี เช่น งานสงกรานต์ งานรดน้ำหลางพ่อตลอดจนเป็นที่ประชุมพบปะกันระหว่างชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ทางราชการ

ลักษณะบ้านเรือนของชาวบ้าน สมัยก่อนเป็นบ้านชั้นเดียว ใต้ถุนสูง และใช้วัสดุที่ทำได้  
 ในท้องถิ่น เป็นส่วนประกอบ ชั้นบนมักทำเป็นห้องโถงกว้างและใช้ เป็นห้องนอน แต่ก็มีบางบ้านที่  
 กันห้องชั้นบนไว้เหมือนกัน เดิมหลังคามุงด้วยแฝก แต่ภายหลังหันมาใช้สังกะสีและกระเบื้องแทน  
 ส่วนใต้ถุนสูงนอกจากจะไว้รับแขกที่มาเยี่ยม เยียนแล้ว ยังใช้เป็นที่เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภา  
 คราด รวมทั้งใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจในยามว่างจากงาน อย่างไรก็ตาม บ้านเรือนซึ่งปลูก  
 ในระยะหลังนี้มัก เป็นบ้านที่สร้างแบบสองชั้นในรูปครึ่งปูนครึ่งไม้ กล่าวคือ พื้นและผนังรอบบ้าน  
 อาจจะใช้อิฐบล็อกฉาบปูน เป็นวัสดุสำคัญ ส่วนประตูหน้าต่างและ เครื่องบนของบ้านยังคง เป็นของ  
 ที่ทำด้วยไม้

นอกจากนี้ในบริเวณบ้านจะมีโถงน้ำหลายใบ สำหรับรองน้ำฝนไว้กินตลอดปี รอบ ๆ  
 บ้านของบางบ้านจะมีกอไผ่เป็นรั้ว ในขณะที่บางบ้านก็ไม่มี ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าก่อนที่  
 เจ้าหน้าที่ทางราชการจะเข้ามาดำเนินการโครงการประกวดหมู่บ้าน แต่ละบ้านมักจะมีรั้วกอไผ่  
 แทบทุกบ้าน ต่อมาเมื่อทางราชการจัดให้มีการประกวดหมู่บ้านขึ้นพร้อมกับมีการปรับปรุงสภาพ  
 แวดล้อมของหมู่บ้าน ได้ส่งผลให้แนวกอไผ่ถูกตัดทิ้งไป เป็นจำนวนมาก นอกเหนือไปจากโถงน้ำ  
 ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับที่อยู่อาศัยแล้ว ชาวบ้านยังนิยมปลูกพืชผักสวนครัวและไม้ยืนต้นไว้ข้างบ้านด้วย  
 อาทิ พริก มะละกอ มะม่วง สำหรับสิ่งหนึ่งที่แต่ละบ้านจะขาดเสียไม่ได้คือ ยุง ซึ่งสร้างเป็น  
 เรือนไม้ที่บ้ใต้ถุนสูง เป็นที่ที่ไว้เก็บข้าวเปลือก

โดยทั่วไปการปลูกเรือนของชาวบ้านนิยมปลูกในเดือนคู่ ได้แก่ เดือน 4, 6 หรือ  
 12 และห้ามปลูกเรือนในเดือนคี่ กล่าวได้ว่า บ้านแต่ละบ้านมีศาลพระภูมิกันทุกบ้าน เว้นแต่  
 บางบ้านอาจมีศาลเจ้าที่เพิ่มขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ศาลเจ้าที่มีกอยูนอกบริเวณบ้าน ตั้งหันหน้าไปทาง  
 ทิศตะวันออก และนิยมปลูกเป็นเรือนไม้เล็ก ๆ



## ประวัติหมู่บ้าน

จากคำบอกเล่าของผู้อาวุโสในหมู่บ้านเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตกล่าวว่า หมู่บ้านตั้งมาหลายชั่วอายุคน พอจากความได้ก็เห็นหมู่บ้านนี้มีอยู่แล้ว เดิมทีในบริเวณนี้มีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เต็มไปด้วยป่าไม้และสัตว์ป่า รวมทั้งยังมีพื้นที่อีกเป็นจำนวนมาก สมัยนั้นหมู่บ้านมีครัวเรือนอยู่ประมาณ 10 ครัวเรือน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ล้วนแต่มีอาชีพทำนาโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก บางคนนอกจากทำนาแล้ว ยังไปทำไร่อยู่บนเขาโปร่งแรงซึ่งอยู่ติดกับหมู่บ้าน คนที่ไปทำไร่บนเขามักไปเข้ากลบเย็น เพราะกลัวไข้ป่า จึงไม่ค่อยมีใครค้างอยู่บนเขา อย่างไรก็ตามหลักฐานและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติหมู่บ้านไม่มีผู้ใดรู้เรื่องราวอย่างแน่ชัด มีแต่เพียงคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษ ดังนั้นเพื่อที่จะเข้าใจเรื่องราวของหมู่บ้านได้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เช่น ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ควบคู่ไปกับการศึกษาเอกสารประกอบ ทำให้พอที่จะประมวลเรื่องราวของหมู่บ้านได้บ้าง นอกจากนี้การอธิบายประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ผู้วิจัยจำเป็นต้องกล่าวถึงประวัติอำเภอหนองแคไว้ด้วย เพราะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และยังจะทำให้เห็นภาพอดีตของหมู่บ้านได้ชัดเจนขึ้น

หนองแค เป็นอำเภอที่เก่าแก่อำเภอหนึ่งของจังหวัดสระบุรี แต่ก็ไม่ทราบแน่ชัดว่ามีการเรียกชื่ออำเภอนี้ตั้งแต่เมื่อใด และก่อนหน้านี้อาจมีฐานะเป็นแขวงหรือไม่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด สันนิษฐานว่าท้องที่นี้ได้ยกฐานะเป็นอำเภอราวปี พ.ศ. 2442 ภายหลังจากใช้พระราชบัญญัติกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 แล้ว 2 ปี ทั้งนี้เพราะปรากฏว่ามีนายอำเภอคนแรกคือ ขุนพรหมสัสดี ดำรงตำแหน่งนายอำเภอหนองแคเมื่อปีพ.ศ. 2442 นั้นเอง

ก่อนที่จะมาเป็นอำเภอหนองแคนั้น เดิมเป็นท้องที่อยู่ในความปกครองของจังหวัดสระบุรี และอยู่ใกล้กับกรุงศรีอยุธยาราชธานี จากการที่สภาพบ้านเรือนในครั้งนั้นมักยึดเอาธรรมชาติเป็นหลัก อำเภอหนองแคจึงตั้งอยู่ในทำเลที่มีคลองผ่านคือ คลองนาเริง ซึ่งเป็นคลองที่แยกออกมาจากลำน้ำป่าสัก คลองสายนี้สามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไปจนถึงกรุงศรี

อยุธยาในสมัยนั้นได้ ในอดีตสภาพของอำเภอหนองแคคงเป็นท้องที่ชนบทธรรมดาที่มีชาวบ้านที่เป็นคนไทยอาศัยอยู่ แต่โดยเหตุที่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ไทยมีศึกสงครามกับพม่า เขมร และลาว จึงปรากฏว่ามีพลเมืองเชื้อสายเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเหลือตกค้างมาจนถึงปัจจุบัน (ประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดสระบุรี, 2527)

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ชาวบ้านหนองผักชีเหนือมีบรรพบุรุษมาจากเวียงจันทน์ กล่าวคือ เมื่อครั้งที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดฯให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์ เพื่อเป็นการขยายอำนาจในปี พ.ศ.2321 นั้น หลังจากเสร็จศึกสงครามแล้วได้อัญเชิญพระพุทธรูปที่สำคัญจากเวียงจันทน์คือพระแก้วมรกตเข้ามาประดิษฐาน ณ กรุงธนบุรี และยังได้กวาดต้อนชาวลาวเข้ามาเพื่อเป็นกำลังพลในการรบต่อไป อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านี้ก็มีชาวเมืองเวียงจันทน์พากันอพยพหนีพม่าลงมาที่เมืองนครราชสีมาเป็นอันมาก สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงโปรดฯให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงเมืองสระบุรี ดังนั้น ในเวลาต่อมาชาวลาวเหล่านี้ก็คงคิดจะตั้งรกรากทำมาหากินโดยการจับจองที่ดินว่างเปล่าทำไร่ทำสวนทำเป็นที่ดินของตนเอง มีการแต่งงานในกลุ่มเครือญาติ มีลูกหลานจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุดก็พัฒนาจนกลายเป็นหมู่บ้าน

สำหรับชื่อหมู่บ้านเล่ากันต่อ ๆ มาว่า เมื่อแรกที่มีชุมชนเกิดขึ้นนั้น ยังไม่มีวัดในหมู่บ้าน มีเพียงสำนักสงฆ์ซึ่งอยู่นอกหมู่บ้าน แต่เนื่องจากพื้นที่ในบริเวณนี้เป็นป่า มีสัตว์ป่า และใช้ป่าชุกชุมทำให้สำนักสงฆ์ย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณหมู่ 6 ครั้นต่อมาชาวบ้านเกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงได้ร่วมมือกันสร้างวัดขึ้น แต่โดยเหตุที่บริเวณที่สร้างวัดนี้ มีหนองน้ำขนาดใหญ่และมีผักชีลอยอยู่เต็ม ชาวบ้านจึงเรียกวัดนี้ว่า วัดหนองผักชี พร้อมกับเรียกหมู่บ้านของตนในเวลาต่อมาว่า หมู่บ้านหนองผักชี แต่ปรากฏว่าภายหลังได้มีหมู่บ้านและวัดหนองผักชีอีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ทางทิศใต้ ดังนั้น เพื่อมิให้สับสน จึงเติมคำว่า เหนือ หลังชื่อหมู่บ้านและวัด นับตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านจึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า หนองผักชีเหนือ

นอกจากนี้สภาพการคมนาคมของหมู่บ้านก่อนสงครามโลกครั้งที่สองนั้น แม้จะมีถนนสุวรรณศรซึ่งเป็นถนนที่ตัดผ่านปากทางเข้าหมู่บ้าน แต่ก็ยังมีสภาพเป็นถนนลูกรัง เช่นเดียวกับถนนเข้าหมู่บ้านก็เป็นเพียงคันนาขนาดใหญ่ที่ชาวบ้านใช้เดินกันโดยทั่วไป จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ถนนสุวรรณศรจึงได้ลาดยาง ส่วนคันนาก็ได้รับการปรับปรุงให้เป็นถนน ในช่วงระยะเวลาที่ความเจริญต่าง ๆ ยังมีได้เข้าสู่หมู่บ้านมากนัก

ต่อมาเมื่อรัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปีพ.ศ.2504 เพื่อการพัฒนาประเทศโดยเน้นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ถนน เขื่อน ไฟฟ้า ซึ่งได้กระจายไปทั่วประเทศ หมู่บ้านก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ถนนเข้าสู่หมู่บ้านได้รับการขยายและปรับปรุงให้ดีขึ้น มีการใช้รถจักรยานอย่างแพร่หลาย จนมาในปีพ.ศ.2513 ก็เริ่มมีการใช้รถมอเตอร์ไซด์ในหมู่บ้านเป็นครั้งแรก ในปีพ.ศ.2515 หมู่บ้านเริ่มมีไฟฟ้าใช้ โดยเริ่มครั้งแรกที่วัดหนองผักชีเหนือ จากนั้นต่อมาในปีพ.ศ.2520 จึงมีไฟฟ้าใช้ทั่วหมู่บ้าน เมื่อไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้านเครื่องไฟฟ้าทั้งหลายก็ค่อย ๆ กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิต เช่น เตารีด พัดลม ตู้เย็น วิทยุ โทรทัศน์ หม้อหุงข้าว ฯลฯ ในเวลาเดียวกันอุตสาหกรรมก็เริ่มมีการขยายตัว ยังผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านอย่างมาก

ชาวบ้านเล่าว่าโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งครั้งแรกในปีพ.ศ.2513 แต่ดำเนินการได้เพียง 1 ปีก็เลิกกิจการ ปรากฏว่าในปีต่อมาเริ่มมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นอีกครั้งและเปิดดำเนินการได้ในปีพ.ศ.2515 โรงงานนี้เป็นโรงงานอุตสาหกรรมเซรามิค ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นโรงงานแรกที่มีอยู่ในบริเวณนี้ เมื่อโรงงานก่อสร้างเสร็จและเริ่มดำเนินงาน ได้มีชาวบ้านหนองผักชีเหนือและหมู่บ้านใกล้เคียงเข้าทำงาน เพราะโรงงานมีนโยบายที่จะรับคนในท้องถิ่น เป็นเหตุให้ชาวบ้านเริ่มนิยมเข้าไปทำงานในโรงงานกันมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป บ้านหนองผักชีเหนือในปัจจุบันมีความทันสมัยมากกว่าแต่ก่อน การคมนาคมสะดวกขึ้น ทำให้การไปมาติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด และแม้แต่

กรุงเทพฯ สะดวกสบาย นอกจากนี้ยังมีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งอีกหลายโรง ส่งผลให้ชาวบ้านมีอาชีพเพิ่มขึ้น ในขณะที่การทํานายยังคงเป็นอาชีพสำคัญของชาวบ้านเกือบทุกครัวเรือน แต่การทํานายในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก โดยเฉพาะความสมบูรณ์ของดินและน้ำมีน้อยลง ชาวบ้านจึงหันมาใช้เทคโนโลยีที่ช่วยในการเพิ่มผลผลิตมากขึ้น ที่สำคัญเมื่อมีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมทำให้แรงงานภาคเกษตรขาดแคลน อันส่งผลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านบางรายต้องขายที่ดิน

### ประชากร

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนามพบว่า ปัจจุบันหมู่บ้านหนองผักชีเหนือมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 50 ครัวเรือน มีประชากร 232 คน เป็นชาย 137 คน และหญิง 95 คน (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงประชากรของหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ

เพศ	ประชากรทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	137	59
หญิง	95	41
รวม	232	100

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535

โดยทั่วไป ประชากรของหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ จะประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งหากนำจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมา เปรียบเทียบกันแล้ว จะเห็นได้ว่า จำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านจะอยู่ในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคเกษตรกรรม กล่าวคือ ในภาคเกษตรกรรมมีร้อยละ 44 ส่วนภาคอุตสาหกรรมมีร้อยละ 56 ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า คนนิยมนำงานในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าเกษตรกรรม (ดูตารางที่ 2)

**ตารางที่ 2** เปรียบเทียบครัวเรือนในภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม

อาชีพ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ภาคเกษตรกรรม	22	44
ภาคอุตสาหกรรม	28	56
รวม	50	100

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่วัยบ้าน เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535

อย่างไรก็ตาม หากนำประชากรของหมู่บ้านมาจำแนกตามช่วงอายุ โดยพิจารณาในแง่ที่มีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในชุมชน อาจแบ่งออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. กลุ่มคนช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน กลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มพ่อแม่รุ่นที่ 1 ที่ยึดการทำงานเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คนรุ่นนี้แม้ว่าจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงในบางเรื่อง เช่น การใช้ปุ๋ย แต่ก็ยังคงดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่

2. กลุ่มคนช่วงอายุ 40-50 ปี จำนวน 62 คน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มพ่อแม่รุ่นที่ 2 บางคนยังคงทำนา บางคนไม่ได้ทำนา แต่เอาที่นาไปให้คนอื่นเช่า บางคนทำโรงงาน กลุ่มคนเหล่านี้มีการศึกษาดั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มคนในช่วงนี้เริ่มเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตน โดยเฉพาะในเรื่องอาชีพการทำนา ซึ่งแม้ว่าตนเองจะมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อยู่บ้าง แต่ก็มิได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นลูก โดยทั่วไปคนกลุ่มนี้มักมองว่าการทำนาเป็นเรื่องลำบาก จึงไม่ต้องการให้ลูกทำนาอีกต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็พยายามส่งเสริมให้ลูกมีการศึกษาสูงขึ้นอย่างน้อยที่สุดก็ให้มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งสามารถที่จะเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ คนกลุ่มนี้อยู่ในช่วงที่โรงงานอุตสาหกรรมเริ่มเข้ามาในชุมชน ประกอบกับมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน

3. กลุ่มคนในช่วงอายุ 15-30 ปี จำนวน 83 คน โดยทั่วไปกลุ่มนี้ไม่ค่อยรู้เรื่องการทำนาแล้ว เพราะไม่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อแม่รุ่นที่ 2 อีกทั้งได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อันเป็นระดับการศึกษาที่จะเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ จึงไม่มีความคิดที่จะทำนาต่อไป ในทางตรงกันข้ามกลับเชื่อว่า การทำงานในโรงงานเป็นสิ่งที่ดีและมั่นคงกว่าการทำนา เพราะมีรายได้ที่แน่นอน บางคนเห็นว่าการแต่งเครื่องแบบของโรงงาน เป็นสิ่งที่โก้หรู และจะนำไปสู่สถานภาพทางสังคมที่ดีกว่าเดิม กล่าวได้ว่า กลุ่มคนในช่วงนี้จะอยู่ระหว่างการเติบโตของโรงงานอุตสาหกรรม รวมไปถึงความเจริญที่แวดล้อมอยู่ในชุมชน

### การศึกษา

หมู่บ้านหนองผักชี เหนือมีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน 1 โรง คือโรงเรียนวัดหนองผักชี ซึ่งตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2477 แต่เดิมโรงเรียนอยู่ภายในอาณาเขตของวัดหนองผักชี เหนือและใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่เรียน ต่อมาในปีพ.ศ. 2509 นายพร สุธาดล ได้ยกที่ดินจำนวน 5 ไร่ และนายบิน ปิ่นชัยโย ซื้อที่ดินเพิ่มให้อีกจำนวน 2 ไร่ เพื่อสร้างอาคารเรียน นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้ช่วยกันบริจาคเงิน พร้อมทั้งได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐในการสร้างอาคารเรียน



ซึ่งสร้างเสร็จในปีพ.ศ.2512 จึงได้ย้ายจากศาลาเปรียญมาอยู่ที่อาคารเรียนซึ่งอยู่ตรงข้ามกับวัดหนองผักชี เหนือจนถึงปัจจุบัน

เดิมโรงเรียนวัดหนองผักชีเปิดสอนตั้งแต่ชั้นป.1 ถึงป.4 แต่ได้ขยายไปถึงป.6 เมื่อรัฐประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 88 คน เป็นชาย 43 คน หญิง 45 คน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงที่จะต้องเข้ามาเรียนตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ปัจจุบันมีครูประจำชั้น 6 คน และมีนายไสว จันทร์แจ่ม เป็นอาจารย์ใหญ่

โดยทั่วไปเด็ก ๆ ในหมู่บ้านจะเข้าเรียนตั้งแต่อายุ 6 ปี ตามหลักสูตรประถมศึกษาภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ และมักเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาของคนรุ่นพ่อแม่กับเด็กรุ่นใหม่แล้วจะพบว่า คนในรุ่นพ่อแม่ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้น ป.4 ซึ่งก็พอที่จะอ่านหรือเขียนหนังสือได้ เด็กรุ่นใหม่ที่จบการศึกษานี้ชั้น ป.6 บางคนเมื่อจบการศึกษาแล้วไม่ได้ศึกษาต่อเพราะต้องช่วยพ่อแม่ทำนา โดยเฉพาะผู้หญิงจะไม่ค่อยได้มีโอกาสเรียนต่อมากนัก ประกอบกับฐานะของชาวบ้านยากจนทำให้เด็ก ๆ ไม่ได้เรียนต่อ แต่ถ้าคนใดต้องการเรียนต่ออาจต้องไปเรียนตามโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกับหมู่บ้าน ส่วนบางคนที่มีฐานะดีก็จะส่งลูกหลานของตนไปเรียนที่โรงเรียนประจำจังหวัด เมื่อเด็กที่จบ ป.6 แล้วได้เรียนต่อ อาจจะเรียนไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เมื่อจบการศึกษานี้แล้วบางคนก็อาจเรียนต่ออาชีวศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) แต่ปรากฏว่าเด็กที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลายนิยมเข้าไปทำงานในโรงงานทันที กล่าวได้ว่า ส่วนใหญ่เด็กที่เรียนต่อนิยมเรียนแบบการศึกษาผู้ใหญ่ โดยมีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งในตอนแรกต้องไปเรียนที่หมู่บ้านอื่น จนในปีพ.ศ.2530 กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงเข้ามาดำเนินการสอนในหมู่บ้านตั้งแต่ระดับม.3 และขยายไปถึงชั้นม.6 ในเวลาต่อมา

### สาธารณสุข

หมู่บ้านหนองผักชี เหนือไม่มีสถานอนามัยประจำหมู่บ้าน แต่มีสถานอนามัยประจำตำบล ซึ่งสร้างขึ้นประมาณปีพ.ศ.2517 มีเจ้าหน้าที่อนามัย 3 คน ำให้การดูแลรักษาโรคต่าง ๆ ซึ่งไม่รุนแรง ตลอดจนการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ทั้งโดยการออกไปให้บริการกับชาวบ้านในหมู่บ้านและชาวบ้าน เข้ามารับบริการจากอนามัยด้วยตนเอง ในกรณีที่เจ้าหน้าที่อนามัยสงสัยผู้ป่วยว่าเป็นโรคที่เกินความสามารถของตนเองที่จะรักษา หลังจากได้สอบถามอาการเพื่อวินิจฉัยขั้นต้นแล้ว ก็อาจจะทำใบส่งตัวให้ผู้ป่วยรายนั้นไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลประจำอำเภอต่อไป

โดยทั่วไปคนไข้ที่มารักษามีอาการปวดหัวตัวร้อน ซึ่งเอายาไปรับประทานก็เพียงพอแล้ว โรคที่เป็นกันมากคือไข้หวัด โดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนฤดูกาลหรือมีสภาพอากาศที่แปรเปลี่ยน เช่นจากร้อนจัดเป็นฝนตก หรือตอนกลางวันแดดร้อนจัด พอตอนค่ำฝนตกอากาศเย็น จึงทำให้ชาวบ้านมีอาการไข้กันมากในช่วงเวลานี้ นอกจากจะเป็นไข้หวัดแล้ว ก็ยังมีโรคอื่น ๆ ที่เป็นกันโดยทั่วไป เช่น ท้องเสีย หรือได้รับอุบัติเหตุจากรถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น เนื่องจากการเจ็บป่วยมักไม่มีการเลือกเวลา ดังนั้นไม่ว่าตอนเช้า เย็น หรือค่ำ เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยก็จะมาตามเจ้าหน้าที่ไปช่วยรักษาพยาบาล หากเจ้าหน้าที่อยู่ก็ต้องไปรักษา แต่หากเจ้าหน้าที่ไม่อยู่คนไข้ก็อาจจะต้องไปรักษาที่โรงพยาบาล

นอกจากจะมีสถานอนามัยประจำตำบลแล้ว ยังจัดให้มีการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายสาธารณสุขมูลฐาน รวมทั้งยังมีการจัดตั้งกองทุนยาในหมู่บ้านซึ่งเริ่มในปีพ.ศ.2525 เหล่านี้นับว่ามีประโยชน์สำหรับชาวบ้าน เวลาที่สถานอนามัยปิดและเกิดอาการเจ็บป่วยอย่างกะทันหันก็สามารถซื้อยาจากกองทุนยาได้

### หมู่บ้านกับโลกภายนอก

หมู่บ้านหนองผักชีมิได้อยู่โดดเดี่ยวแต่มีการติดสัมพันธ์กับโลกภายนอก เช่นกัน ในยามเช้าชาวบ้านจะได้รับฟังข่าวสารต่าง ๆ จากวิทยุหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหอกระจายข่าวส่งเสียงดังทั่วบริเวณศูนย์กลางของหมู่บ้าน หอกระจายข่าวนี้นอกจากจะใช้เปิดข่าวให้ชาวบ้านรับฟังในตอนเช้าแล้ว ยังใช้เป็นที่ประกาศแจ้งข่าวสารหรือคำสั่งต่าง ๆ จากทางอำเภอ โดยจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประกาศ

นอกจากนี้ยังมีสื่อกลางอื่น ๆ อีกที่ทำให้ชาวบ้านได้รับรู้เรื่องราวจากโลกภายนอก อาทิ หนังสือพิมพ์ ซึ่งสามารถหาอ่านได้ที่ร้านค้ากลุ่มออมทรัพย์ โดยมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำมาให้อ่านกันทุกวัน หรือตามร้านค้าและร้านขายก๋วยเตี๋ยวก็มีหนังสือพิมพ์ให้อ่าน ส่วนชาวบ้านที่ไม่ชอบอ่านหนังสือพิมพ์ก็สามารถรู้เรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ ได้จากวิทยุหรือโทรทัศน์ ซึ่งมักจะมีกันแทบทุกบ้าน แต่ถ้าบ้านใดไม่มีโทรทัศน์ก็อาจจะออกมาดูที่ร้านค้ากลุ่มออมทรัพย์ ทำให้พอที่จะทราบเรื่องราวต่าง ๆ ได้เช่นกัน

หลังจากนโยบายของอำเภอที่ต้องการพัฒนาบ้านหนองผักชีให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง การเข้ามาเยี่ยมเยือนของข้าราชการและหน่วยงานในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องก็มีมากขึ้น จนในที่สุดหมู่บ้านก็ถูกส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัลในระดับจังหวัด เมื่อปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันมีกลุ่มคนจากจังหวัดต่าง ๆ เข้ามาดูกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้านมากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากผู้เข้ามาเยี่ยมชมมากที่สุด

แม้ว่าจะมีคนจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน แต่คนในหมู่บ้านก็ออกไปติดต่อกับโลกภายนอกเช่นกัน โดยเฉพาะการปรับปรุงถนนทำให้การเดินทางติดต่อ เป็นไปโดยสะดวกยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันว่า การเดินทางออกจากหมู่บ้านเพื่อไปยังที่ต่าง ๆ สามารถมาขึ้นรถยนต์

ตรงปากทางเข้าหมู่บ้านได้ เพราะมีรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่านหลายสาย อีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีรถมอเตอร์ไซด์แทบทุกบ้าน ส่งผลให้การเดินทางติดต่อกับภายนอกสะดวกสบายขึ้น

นอกเหนือไปจากกลุ่มคนที่เข้ามาเยี่ยมชมกิจการของหมู่บ้านแล้ว ยังมีกลุ่มของพ่อค้าเข้ามาติดต่อกับขายในหมู่บ้าน พ่อค้าที่เข้ามาเป็นประจำทุกวันคือ พ่อค้ารถกับข้าว ซึ่งมีอยู่ด้วยกันสองคน คนแรกเข้ามาในตอนกลางวันเวลา 12.00 น. ส่วนอีกคนหนึ่งมาในตอนบ่ายเวลา 15.00-16.00 น. ชาวบ้านมักจะรู้ทันทีเมื่อเวลารถกับข้าวมาถึงหมู่บ้าน เพราะพ่อค้าจะเปิดเพลงส่งเสียงดัง เป็นสัญญาณ พร้อมกับพูดกระจายเสียงเพื่อบอกให้ชาวบ้านรู้ว่าวันนี้มีอะไรมาขายบ้าง บางวันก็มีพ่อค้าจากที่อื่น ๆ เข้ามาขายของในหมู่บ้าน เช่น ขายเืองน้ำ ขายโต๊ะหรือเก้าอี้ไม้ และขายผ้า

ดังที่กล่าวแล้วว่าในบริเวณนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ฉะนั้นคนที่ทำงานในโรงงานส่วนใหญ่จึงหยุดงานในวันอาทิตย์ คนเหล่านี้นิยมใช้เวลาในวันหยุดออกมาจับจ่ายใช้สอยหาซื้อข้าวของตามที่ต้องการ บางคนอาจพักผ่อนด้วยการไปชมภาพยนตร์ควบคู่ไปกับการซื้อของ ซึ่งโดยทั่วไปจะนิยมมาที่ตัวจังหวัดสระบุรีมากกว่าที่อื่น ๆ เพราะไม่ไกลจากหมู่บ้าน อีกทั้งในปัจจุบันสระบุรีมีความเจริญกว่าแต่ก่อน ร้านค้าต่าง ๆ ที่ขายสินค้าหลากหลายชนิดก็มีเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวบ้านมักชอบออกมาเที่ยวที่สระบุรีในวันอาทิตย์กัน เป็นส่วนมาก

ในกรณีที่มีเรื่องรีบด่วนที่จำเป็นต้องติดต่อหรือส่งข่าวให้แกญาตีก็สามารถใช้โทรศัพท์ได้ แหล่งโทรศัพท์ที่อยู่ใกล้ที่สุดจะอยู่ก่อนถึงตลาดหินกอง ซึ่งเป็นร้านซ่อมรถยนต์และมีบริการโทรศัพท์ทั้งทางไกลและไกล โดยจ่ายค่าบริการตามอัตรา ในกรณีที่โทรทางไกลจะมีการคิดค่าบริการยกหู ดังนั้น เมื่อรวมกับค่าบริการตามอัตราที่กำหนดแล้วก็จะทำให้มีราคาสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป บ้านหนองผักชีเหนือมีได้ยู่โดดเดี่ยวอีกต่อไป เนื่องจากมีการติดต่อกับโลกภายนอกอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ชาวบ้านสามารถรับรู้เรื่องราวได้เท่ากับคนเมือง ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมภายนอกกับบ้านหนองผักชีเหนือจึงไม่มีอุปสรรคขวางกั้นแต่อย่างใด

### สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

เศรษฐกิจของหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ นอกจากจะขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมแล้ว ยังได้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมด้วย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการขยายตัวของอุตสาหกรรมมิได้เอื้อต่อภาคเกษตรกรรมมากนัก แต่ชาวบ้านก็ถูกดึงเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่งผลให้แรงงานในภาคเกษตรที่เป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแถบนี้ขาดแคลน จนต้องดึงแรงงานจากอำเภอใกล้เคียงหรือจากภูมิภาคอื่น เข้ามา ในอนาคตการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรกรรมก็คงจะดำเนินอยู่ต่อไป ทั้งนี้เพราะแต่ละครอบครัวจะมีสมาชิกออกไปทำงานในภาคอุตสาหกรรม สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในแถบนี้เป็นโรงงานผลิต เซรามิคประเภทกระเบื้องปูพื้น ปูนฉาบ โม่เสก ด้วย แก้ว และจาน เป็นต้น

ในด้านเกษตรกรรมชาวบ้านส่วนใหญ่โดย เฉพาะในรุ่นพ่อแม่มีอาชีพหลักคือ การทำนา ซึ่งมีทั้งหมด 22 ครัวเรือน ส่วนอาชีพรองคือ การเพาะเห็ดฟาง ซึ่งจะทำบนที่นาหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว นอกจากนี้ก็มีอาชีพค้าขาย เช่น ขายของชำ 2 ครัวเรือน ขายกล้วยเดี่ยว 3 ครัวเรือน สำหรับอาชีพที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวบ้านคือ การทำงานในโรงงาน ซึ่งมีทั้งหมด 28 ครัวเรือน โดยเฉพาะคนในรุ่นลูกนิยมทำงานในโรงงานมากกว่าทำนา

สำหรับการทำนา เดิมพื้นที่ทำการเกษตรในหมู่บ้านมีอยู่ 603 ไร่ ต่อมาเมื่อรัฐเข้ามาเวนคืนที่ดินในเขตหมู่บ้านเพื่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม ทำให้ชาวบ้านบางคนต้องขายที่ดิน ปัจจุบันหมู่บ้านเหลือที่ดินอยู่ประมาณ 499 ไร่ ในการถือครองที่ดินนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มิที่ดินเป็นของ

ตนเอง ซึ่งมักจะเป็นที่ดินที่ได้รับมรดกจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย โดยมีทั้งหมดประมาณ 20 ครัวเรือน แต่ละครอบครัวจะมีจำนวนที่ดินถือครองตั้งแต่ 7 ไร่จนถึง 100 กว่าไร่ ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีที่ดินมีอยู่ 2 ครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านที่มีที่ดินน้อยมักจะไปเช่าที่ดินคนอื่นทำเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะเช่าอยู่ภายในหรือนอกหมู่บ้าน เช่นเดียวกับคนที่ไม่มีที่ดินก็อาจจะเช่าที่นาคนอื่นทำหรือมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น ทำงานก่อสร้าง รับจ้างคานาเกี่ยวข้าว เป็นต้น ผลผลิตของชาวบ้านส่วนใหญ่จะได้รับประมาณ 50 ถึงต่อไร่

วิธีการทำนาของชาวบ้านหนองผักชีเหนือใช้การทำนาค่าที่อาศัยน้ำฝนแต่เพียงอย่างเดียว ปกติจะเริ่มทำนาในเดือนมิถุนายนจนถึงเดือนตุลาคม โดยเริ่มไถเมื่อฝนตกมากพอสมควร เพราะพื้นที่นาเป็นดินเหนียวจึงต้องรอให้ฝนตกมากจึงไถ เมื่อไถแล้วก็ต้องคราด ขณะที่เตรียมที่นานั้นจะต้องเพาะ เมล็ดข้าวลงในแปลงเพาะที่ทำไว้โดยเฉพาะด้วย และเมื่อต้นข้าวโตพอสมควรคือมีอายุราว 1 เดือน ชาวบ้านก็จะถอนและนำไปปักในนาที่ไถเตรียมไว้ ในการปักค้ำต้นข้าวต้องใช้นิ้วมือกดค้ำรากกล้ำลงในที่นา ซึ่งมีดินนุ่มมากเนื่องจากได้น้ำพอสมควร เมื่อปักค้ำต้นข้าวลงในนาที่เตรียมไว้แล้ว ชาวบ้านจะต้องเอาใจใส่คอยตรวจตราดูระดับน้ำในนาอย่างสม่ำเสมอจนข้าวงอกเติบโตจนกระทั่งเกี่ยวได้ หากชาวบ้านต้องการใส่ปุ๋ยก็อาจจะทำได้หลังจากปักค้ำแล้ว

อาจกล่าวได้ว่าแรงงานในการทำนาของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นแรงงานภายในครอบครัว นับตั้งแต่ไถนา ปักค้ำ เก็บเกี่ยว นวด สีข้าว ตากข้าว เป็นต้น ในบางโอกาสถ้าขนาดของงานมีมากกว่ากำลังคนในครอบครัว ซึ่งไม่สามารถจะทำได้ทันเวลา เช่น การเก็บเกี่ยว ชาวบ้านอาจจำเป็นต้องอาศัยแรงงานจากภายนอกครอบครัวมาช่วยบ้างเรียกว่า การลงแขก ซึ่งเมื่อเพื่อนบ้านมาช่วยตามที่ได้รับการขอร้องแล้ว ก็จะต้องไปช่วยงานแขกที่มาเป็นการทดแทนด้วย

ปัจจัยสำคัญที่ใช้ทำนานอกจากน้ำฝนแล้วยังอาศัยแรงงานจากสัตว์คือ วัวและควาย ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีแทบทุกบ้าน ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการทำนา ได้แก่ ไถ คราด สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นของที่ชาวบ้านทำใช้เองในหมู่บ้าน ในเรื่องพันธุ์ข้าว ชาวบ้านก็ไม่ค่อยไป

หาซื้อมามากมาย เพราะว่าได้เก็บเกี่ยวข้าวของคนเอาไว้ โดยวิธีคือว่าข้าวต้นไหนให้ผลผลิตที่ดีก็จะคัดเลือกเอาไว้ใช้ทำพันธุ์ในปีต่อไป พันธุ์ข้าวของชาวบ้านมีอยู่ด้วยกันหลายพันธุ์ แต่ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายคือ พันธุ์แจ็กเซย ซึ่งถือว่าเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่ปลูกกันมาเป็นระยะเวลา นานแล้ว

ปัจจุบันชาวบ้านมีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ รถไถ ปลูก และย่ำมาแมลง รถไถที่ชาวบ้านใช้มีทั้งแบบนั่งและแบบเดินตาม โดยเริ่มมีการนำมา ใช้ในหมู่บ้านประมาณปี พ.ศ.2510 บ้านที่ใช้รถไถครั้งแรกเป็นบ้านที่มีนามมากที่สุดคนหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อชาวบ้านเริ่มเห็นประโยชน์ จึงหันมานิยมรถไถกันมากขึ้น ชาวบ้านเล่าว่า การที่นิยม ใช้รถไถก็เพราะมันไถได้เร็วโดยไม่ต้องหยุดพัก ไถได้ทั้งวัน ทำให้ทุ่นเวลาในการทำงาน อีกทั้ง การมีรถไถยังไม่เป็นภาระแก่เจ้าของ เพราะไม่ต้องเสียแรงงานไปเลี้ยงควาย และไม่ต้อง เกี่ยวหญ้าให้ควายกิน นอกจากนี้การใช้ควายอาจไปทำความเสียหายให้แก่ข้าวในนาของคนอื่น เมื่อเวลามันขวิดกัน หรือบางครั้งควายอาจจะหยุดเดินในขณะที่ไถ เหตุผลเหล่านี้ทำให้ชาวบ้าน หันมาใช้รถไถกันมากยิ่งขึ้น

ส่วนการใช้ปุ๋ยเคมีและย่ำมาแมลงเริ่มใช้มานานแล้ว แต่สมัยก่อนไม่ต้องใช้เพราะ ใช้ปุ๋ยคอก ปัจจุบันการใช้ปุ๋ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ชาวบ้านเล่าว่า หากใช้ปุ๋ยเคมีจะทำให้ต้นข้าว โตเร็วกว่าใช้ปุ๋ยคอก และยังให้ผลผลิตมากกว่า ดังนั้นถ้าไม่ใส่ปุ๋ย ผลผลิตก็จะได้น้อย ส่วนการ ใช้ย่ำมาแมลงนั้น ในอดีตไม่เคยใช้ เพราะต้นข้าวไม่ค่อยเป็นโรค แต่ถ้าเป็นโรคก็อาจเป็นเพียง หย่อม ๆ เท่านั้น วิธีแก้ก็คือ ปลอ่ยให้ต้นข้าวหย่อมนั้นตายไป ตรงกันข้ามในปัจจุบันพบว่า เวลาต้นข้าวเป็นโรคจะแพร่ขยายไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังจำเป็นต้องหาย่ำมาแมลงมากำจัด เพื่อไม่ให้โรคข้าวที่เกิดขึ้นขยายตัวออกไป ดังนั้น การทำนาในปัจจุบันทำแล้วทั้งอย่างสมัยก่อน ไม่ได้ ต้องคอยหมั่นดูแล ใส่ปุ๋ย คายหญ้า ฉีดย่ำมาแมลง ย่ำมาวัชพืช จึงจะได้ผล เพราะหาก ปลอ่ยทิ้งไว้ อาจทำให้ได้ผลผลิตน้อยลง

นอกจากการทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านแล้ว การเพาะเห็ดยังเป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่าชาวบ้านเกือบทุกครัวเรือนนิยมเพาะเห็ดฟางหลังจากที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว การทำเห็ดฟางเข้ามาแพร่หลายในหมู่บ้านเมื่อไรไม่มีหลักฐานระบุได้อย่างแน่ชัด จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกล่าวว่า การเพาะเห็ดฟางแบบกองเริ่มเมื่อประมาณปีพ.ศ. 2514 ในขณะที่การเพาะเห็ดแบบโรงเรือนเพิ่งจะเริ่มขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2529

การเพาะเห็ดฟางแบบกองส่วนใหญ่มักทำในนาหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว การเพาะเห็ดฟางแบบนี้จะทำโดยนำฟางมาเรียงเป็นแถวยาวแถวละ 30 เมตร หากทำมากกว่าหนึ่งแถวต้องให้แต่ละแถวห่างกันแถวละ 1.5 เมตร เมื่อเรียงเสร็จก็รดน้ำให้โชก จากนั้นจึงนำเชื้อเห็ดที่เตรียมไว้มาโรยตามด้านข้าง ก่อนโรยต้องนำเชื้อเห็ดออกมาจากถุงพลาสติกขนาดเล็ก โดยนำมาขยี้เพื่อให้เชื้อเห็ดที่เกาะตัวกันเป็นก้อนกระจายออก เชื้อเห็ด 1 ลังจะมี 50 ถุง และใช้กับแปลงเห็ดได้ 2 แปลง หลังจากโรยเชื้อแล้วก็เริ่มเรียงฟางใหม่อีกครั้ง โดยเรียงกลับหัวกลับท้ายจนครบ 4 ชั้น ที่สำคัญหลังจากเรียงฟางครั้งใหม่แล้วจะต้องรดน้ำแล้วใส่เชื้อเห็ดตามลงไป เหมือนกับครั้งแรก

เมื่อทำจนครบ 4 ชั้นแล้ว ต้องนำฟางมาปิดด้านข้างอีกครั้งเพื่อกันลม จากนั้นจึงรดน้ำให้ชุ่ม พอตอนเย็นมาเปิดฟางออกแล้วจุดไฟเผาด้านข้างทั้งสองด้านเพื่อให้ด้านข้างของฟางเรียบ หลังจากไฟมอดก็ต้องกวาดขี้เถ้าที่ติดอยู่ที่สะอาด เพราะเมื่อเวลาเห็ดออกดอกจะได้ไม่ติดขี้เถ้าบนดอก ต่อมาจึงรดน้ำอีกครั้งแล้วขึ้นไปเหยียบฟางเพื่อให้น้ำซึมเข้าไปในฟาง นำผ้าพลาสติกมาคลุมไว้ พร้อมกับเอาฟางมาปิดด้านบนและด้านข้างให้มิดไม่ให้โดนลม โดยทั่วไปถ้าอากาศแห้งเห็ดจะไม่เจริญหรือเมื่ออากาศมีความร้อนขึ้นสูงเกินไปอาจมีเชื้อราซึ่งจะส่งผลให้ดอกเห็ดไม่ขึ้น ดังนั้นในกรณีที่อากาศร้อนมาก จึงควรเปิดผ้าพลาสติกทิ้งไว้สักครู่เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้บ้าง หลังจากปิดผ้าพลาสติกได้ประมาณ 4-5 วัน ก็จะต้องมารดน้ำด้านล่างทั้งสองด้าน และรออีกประมาณ 4-5 วัน ดอกเห็ดจึงจะขึ้น ระยะนี้อาจจะต้องมาคอยดูว่ามีดอกเห็ดขึ้นหรือไม่ ถ้าขึ้นแล้วก็สามารถเก็บไปขายได้



อย่างไรก็ตามดอกเห็ดจะออกมากที่สุดในช่วงการเก็บครั้งที่ 2 และ 3 ซึ่งอาจมีน้ำหนักในแต่ละครั้งถึง 10 กว่ากิโลกรัม (กก.) ถัดจากนี้ก็ลดลงไปเรื่อย ๆ จนกว่าดอกเห็ดจะหมดรวมระยะเวลาในการเก็บแต่ละแปลงอาจได้ 7-8 ครั้ง เมื่อเก็บหมดแล้วก็ควรปล่อยแปลงเห็ดให้ตากแดดแห้งเสียก่อน แล้วจึงค่อยเผาเพื่อที่จะได้ เป็นปุ๋ยกับที่นาต่อไป และถ้าจะเริ่มเพาะใหม่ก็ไม่ควรจะทำตรงที่เดิม แต่ควรย้ายไปที่อื่นโดยอาจจะเลื่อนมาทำตรงช่องที่เว้นระยะห่างไว้ 1.5 เมตร ของเห็ดแต่ละแปลงก็ได้

วิธีการเก็บเห็ดจะใช้ไม้ซี่กับไม้วางจิ้มลงไปห้ถึงโคน แล้วควักเอาดอกเห็ดออกมา การทำแบบนี้จะทำให้ดอกเห็ดไม่ช้ำ โดยทั่วไปดอกเห็ดที่มีคุณภาพจะมีลักษณะตุ่ม ซึ่งสามารถขายได้ราคาสูงกว่าดอกเห็ดที่บ้านแล้ว เมื่อเก็บดอกเห็ดมาแล้วยังต้องมาตากแห้งด้วยการเส้มเศษฟางที่ติดอยู่กับโคนเห็ดออกไปเพื่อให้งอมองดูสะอาดขึ้น ระยะเวลาที่เห็ดออกมากจะอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม แต่จะออกน้อยในช่วงหน้าร้อนประมาณ เดือน เมษายน-พฤษภาคมและช่วงหน้าหนาว

กล่าวได้ว่าปริมาณของดอกเห็ดมีผลกระทบต่อราคาอย่างมาก โดยทั่วไปช่วงที่ชาวบ้านนิยมปลูกเห็ดกันมากก็คือ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว จึงทำให้มีเห็ดออกมาสู่ท้องตลาดเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ราคาเห็ดในช่วงนี้ตกต่ำลงเหลือประมาณกิโลกรัมละ 10-20 บาท ในทางตรงกันข้ามช่วงเวลาที่ชาวบ้านเพาะเห็ดกันน้อย เนื่องจากต้องใช้พื้นที่ในการทำงานตามฤดูกาลก็จะทำให้ราคาเห็ดสูงขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหน้าหนาวราคาอาจสูงขึ้นไปถึงกิโลกรัมละ 50-55 บาท

แต่เดิมมาการขายเห็ดในช่วงที่ยังไม่เป็นที่นิยมในหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านมักนำไปขายให้ร้านค้าที่ตลาดหินกอง เพราะในขณะนั้นยังไม่มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงหมู่บ้าน ประกอบกับการคมนาคมไม่สะดวก ต่อมาหลังจากมีการสร้างถนนเข้าไปตามหมู่บ้านอันเป็นผลมาจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาฯ ของรัฐ ถนนจึงมีส่วนอย่างสำคัญในการขายผลผลิตของชาวบ้าน โดยเฉพาะข้าวซึ่งเป็นผลผลิตที่สำคัญของชาวบ้านที่มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อ เป็นเวลานานแล้ว แต่

สำหรับพ่อค้าที่เข้ามารับซื้อเห็ดนั้น เพิ่งเริ่มขึ้น เมื่อประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมา พ่อค้าที่เข้ามาจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ราย รายแรกมาในช่วงประมาณ 5 โมงเช้าส่วนรายที่สองมาประมาณ 1 ทุ่ม

นอกจากการเพาะเห็ดฟางแบบกอง ซึ่งถือ เป็นอาชีพ เสริมที่พากันอยู่ทั่วไปของชาวบ้านแล้ว การเพาะเห็ดฟางแบบโรงเรือนก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีแนวโน้มว่าจะได้รับความนิยมจากชาวบ้านมากขึ้น โดยทั่วไปมักทำกันในบริเวณบ้านและใช้แรงงานภายในครอบครัว วิธีนี้มีความซับซ้อนมากกว่าวิธีแรก และที่สำคัญคือชาวบ้านจำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง อย่างไรก็ตาม หากอยู่ในภาวะที่เห็ดกำลังมีราคาดี การเพาะเห็ดฟางแบบโรงเรือนก็จะให้ผลตอบแทนคุ้มกับการลงทุนเช่นกัน

การเพาะเห็ดแบบโรงเรือนมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์หลายอย่างเช่น ฝ้าย ยูเรีย ปูนหอย รำ ขี้วัวโพดอ่อน ขี้างฟางบด ยิบซั่ม แปะงข้าวเหนียว และเชื้อเห็ด ซึ่งหากรวมเป็นต้นทุนการผลิตแล้วประมาณ 3,000 บาทต่อครั้งของที่เตรียมทั้งหมดนี้ต้องนำมาผสมในที่ผสมที่ได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งอาจทำขึ้นจากอิฐบล็อกโดยก่อเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีขนาดกว้าง 2 เมตร ยาว 2 เมตร แต่ถ้ามิได้ก่อด้วยอิฐบล็อกก็สามารถใช้ไม้แทนได้

นอกจากนี้ยังต้องสร้างเตาอบไอน้ำเพื่อไว้มาเชื้อราที่จะเกิดขึ้นกับเห็ด การสร้างเตาอบใช้วิธีสร้างแบบง่าย ๆ ด้วยการใช้ถังน้ำมันขนาด 200 ลิตร ซึ่งจะต้องเจาะรูเพื่อต่อกับท่อแป๊บน้ำโดยมีสายยางต่อจากท่อนี้อีกครั้ง สายยางควรมีความยาวพอที่จะไปถึงโรงเพาะเห็ดได้ การอบด้วยไอน้ำต้องคั้นน้ำให้เดือดจนมีอุณหภูมิสูงถึง 60 องศา เชื้อเพลิงที่ใช้ในการคั้นน้ำแต่เดิม เมื่อยังไม่มีการพัฒนาหมู่บ้าน เกือบทุกบ้านจะมีต้นไผ่ขึ้นอยู่ตามริมรั้วบ้านอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาหมู่บ้านโดยเฉพาะการสร้างรั้วบ้านแบบใหม่ยังผลทำให้ไม้ไผ่ในหมู่บ้านร่อยหรอไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับไม้พืชนิดอื่นก็เริ่มหายากขึ้น ในที่สุดชาวบ้านจึงหันมาใช้ยางรถยนต์ เป็น เชื้อเพลิงแทน

ชาวบ้านเล่าว่า การใช้ฟืน เพื่อ เป็น เชื้อเพลิงในการต้มน้ำนั้น มีข้อดีอยู่หลายประการคือ ให้ความร้อนสม่ำเสมอไม่มีเขม่า ควันน้อย อีกทั้งเวลาไฟใกล้หมด ฟืนยังมีความร้อนเหลืออยู่บ้างไม่ดับเลย เสียทีเดียว สามารถนำฟืนมาเติม เพื่อให้ความร้อนได้อย่างต่อเนื่องและสะดวก ผิดกับยางรถยนต์ซึ่งแม้จะให้ความร้อนได้ดี แต่ก็มีข้อเสียอยู่มาก เช่น มีควันและเขม่า ที่สำคัญคือ มีเศษขี้เถ้าฟุ้งกระจาย ซึ่งอาจจะเป็นที่รบกวนแก่เพื่อนบ้าน รวมทั้งการเติมเชื้อเพลิงก็เสียเวลามากกว่าฟืน เพราะต้องดึงลวดซึ่งเป็นส่วนประกอบของยางรถยนต์ที่หลงเหลืออยู่จากการเผาไหม้ ออกเสียก่อน จึงจะเติมยางเส้นใหม่เข้าไปได้ อีกทั้งเมื่อเวลาไฟหมด ถ้าเป็นยางรถยนต์จะดับลงไปทันทีที่ไม่มีความร้อนเหลืออยู่ ด้วยเหตุนี้การใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงจึงทำให้เสียเวลามากกว่าการใช้ฟืน

นอกจากเตาอบแล้วก็มีโรงเรือนเพาะเห็ดอีกอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งสำคัญ โรงเรือนนิยมใช้อิฐบล็อกในการก่อสร้าง โดยเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 20,000 บาท ต่อโรงเรือน 1 หลัง หรือถ้าไม่ต้องการสร้างด้วยอิฐบล็อกก็อาจใช้ไม้ไผ่แทนได้ ซึ่งจะเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 4,000 บาท เท่านั้น

ภายในโรงเรือนจะมี 4 ห้อง ซึ่งแบ่งครึ่งด้านละ 2 ห้องด้วยการใช้อิฐบล็อกกันเป็นผนังทึบ โรงเรือนมีขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 2.6 เมตร สร้างเป็นรูปหน้าจั่ว หลังคามุงด้วยหญ้าคา แต่ถ้าใช้กระเบื้องต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มอีก 7,000-8,000 บาท แต่ละห้องมีชั้นไม้ไผ่ 3-4 ชั้น เพื่อใช้เป็นที่เพาะเห็ด มีประตูเข้าออกกว้าง 1 เมตร ยาว 1.5 เมตร สูง 40 เมตร ใกล้เคียงประตูมีหน้าต่างเพื่อไว้ระบายอากาศ ขนาดกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร สูง 1.6 เมตร เช่นเดียวกับด้านข้างของโรงเรือนควรจะมีช่องลมระบายอากาศขนาดกว้าง 40 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร สูง 2.2 เมตร

หลังจากเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แล้วในการเพาะเห็ดจะเริ่มจากการนำฝ้ายมาหมักไว้กับน้ำ 2 คืน แล้วจึงค่อยใส่ยีสต์เรีย ปูนขาว ยิบซัม รำ ข้าวโพดอ่อน ข้าวฟ่างบด แบ่งข้าวเหนียว

ผสมลงไปคลุกด้วยผ้าพลาสติกหมักไว้อีก 2 คืน ระหว่างรอให้หน้าฟางไปเรียงบนร้านไม้ไผ่ โดยเรียงกลับหัวกลับท้าย 2 ชั้น ฉีดน้ำให้ทั่วจนชุ่ม จากนั้นก็เอาฝ้ายที่หมักไว้ไปเกลี่ยให้ เต็มฟาง แล้วใช้น้ำฉีดให้ทั่วเพื่อให้อาหารในฝ้ายซึมลงไปในฟางทิ้งไว้ 1 คืน ต่อมาจึงอบด้วย ใช้น้ำให้ได้อุณหภูมิ 60 องศา เพื่อฆ่าเชื้อและทิ้งไว้ 1 คืน การวัดอุณหภูมิจะใช้ปรอทวัดโดยเสียบ ไว้ที่หน้าต่าง

พอวันรุ่งขึ้นก็เอาเชื้อเห็ดมาผสมกับแป้งข้าวเหนียวในอัตราส่วน 1 ถุงต่อเชื้อเห็ด 2 ถัง (1 ถังมีเชื้อเห็ดเป็นถุงเล็ก ๆ จำนวน 50 ถุง) ตอนนี้จะใส่อาหารเสริมก็ได้ ถ้าใส่มาก จะทำให้ดอกเห็ดโต เมื่อคลุกให้เข้ากันแล้วจึงเอาเชื้อไปโรยบนฟางที่เตรียมไว้ฉีดน้ำผอมอีกครั้ง เพื่อให้เชื้อเห็ดขยายตัวไปขึ้นที่อื่น ปิดโรงเรือนไว้ 3 คืน ช่วงระยะเวลาที่ต้องเปิดโรงเห็ดบ้าง ถ้าฟางหรือฝ้ายแห้งต้องฉีดน้ำผอมอีกครั้ง เรียกว่า ล้างหน้า พอถึงวันที่ 4 สังเกตได้ว่าเห็ดเริ่ม ออกแล้ว ตอนนี้ควรควบคุมไม่ให้อุณหภูมิในห้องสูงเกิน 40 องศา อาจมีการแง้มหน้าต่างบ้างแต่ก็ ต้องระวังไม่ให้ลมพัดเข้ามามาก เพราะอาจทำให้ฝ้ายกับฟางแห้ง และมีผลให้ดอกเห็ดไม่สวย หรือดอกเห็ดอาจไม่ขึ้น ในกรณีที่อากาศร้อนจัดควรเปิดประตูและหน้าต่างทิ้งไว้ประมาณ 4-5 นาที จึงค่อยปิด หลังจากนั้นดอกเห็ดจะออกมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วง 4 วันแรกอาจเก็บเห็ดได้มากถึง วันละ 70-100 กก. ต่อมาก็จะลดลงเรื่อย ๆ เช่น อาจได้วันละ 6-8 กก. เมื่อเก็บเห็ดจน เหลือวันละ 3 กก. แล้วควรเริ่มต้นทำใหม่ โดยรื้อฟางออกแล้วใช้น้ำทำความสะอาดร้านไม้ให้มี ละเอียดเพราะหากปล่อยทิ้งไว้จะทำให้ไม้ผุได้ การเพาะเห็ดแบบโรงเรือน 1 เดือนทำได้ ถึง 2 ครั้ง

เช่นเดียวกับการเพาะเห็ดแบบกองที่ปริมาณมีผลต่อราคาขึ้นลงของเห็ด ช่วงที่เห็ดมี ราคาสูงมักอยู่ในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม ราคาเห็ดในระยะนี้อาจมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 60 บาท ในทางตรงกันข้ามเห็ดจะมีราคาต่ำในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ซึ่งอาจขายได้กิโลกรัม ละ 20-30 บาท การที่ราคาของเห็ดตกต่ำในช่วงนี้ก็เพราะว่าเป็นช่วงหลังเก็บเกี่ยว ชาวบ้าน ได้เริ่มเพาะเห็ดแบบกองแล้ว ทำให้ปริมาณของเห็ดในตลาดมีมาก จึงส่งผลกระทบต่อราคาของ

ให้คิดโรงด้วย อย่างไรก็ตาม ช่วงหลังเดือน เมษายนถึงเดือนพฤษภาคมอันเป็นช่วงหน้าแล้ง  
ให้คิดโรงจะมีราคาสูงขึ้นบ้างประมาณกิโลกรัมละ 45-50 บาท ส่วนการขายให้คั้น จะมีพ่อค้า  
เข้ามารับซื้อในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นคนเดียวกันกับที่มารับซื้อ ให้คแบบกองนั้นเอง

แม้ว่าอาชีพการงานจะเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษและมีการทำ ให้ค  
เป็นอาชีพเสริมให้แก่ว่างบ้านก็ตาม แต่ปรากฏว่าในปัจจุบันการทำงานในโรงงานก็มีความสำคัญ  
เช่นกัน โดยเฉพาะนับตั้งแต่ปีพ.ศ.2515 เป็นต้นมา การที่โรงงานอุตสาหกรรมได้เข้ามาตั้ง  
ใกล้กับหมู่บ้านเป็นผลให้ชาวบ้านเริ่มนิยมการทำงานในโรงงานมากขึ้น ดังนั้น ในปัจจุบันจะเห็น  
ได้ว่าแนวโน้มของผู้มีอาชีพทำนามีน้อยลง นอกจากผู้ที่ไม่สามารถเปลี่ยนอาชีพได้ก็ยังคงทำนาอยู่  
ต่อไป ซึ่งส่วนมากเป็นคนรุ่นพ่อแม่ สำหรับคนรุ่นลูกหรือหนุ่มสาวหันมาอาชีพรับจ้างในโรงงาน  
ทั้งสิ้น

### ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

#### ลักษณะครอบครัว

หมู่บ้านหนองผักชี เหนือมีลักษณะการตั้งบ้านเรือนแบบกระจัดกระจาย แต่ถ้าเดินไปตาม  
แนวถนนของหมู่บ้านอาจจะเห็นว่าชาวบ้านตั้งบ้านเรือนเรียงรายอยู่สองข้างถนน คนที่อยู่ในหมู่บ้าน  
ส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิมของหมู่บ้านนี้ ความผูกพันในกลุ่มที่เป็นญาติพี่น้องใกล้ชิดกันยังคงมีอยู่ ทั้งนี้  
อาจสังเกตได้จากความสัมพันธ์ของคนแต่ละครอบครัวที่เกี่ยวข้อง เป็นเครือญาติกันทั้งฝ่ายพ่อและ  
ฝ่ายแม่ บางครอบครัวยังนับถือเสมือนญาติก็มี ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่รู้จักกันทุกครัวเรือน  
ดังนั้น เมื่อมีประเพณีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งของส่วนตัวหรือส่วนรวมชาวบ้านจึงออกมาช่วยเหลือกัน  
อยู่เสมอ

ลักษณะครอบครัวในหมู่บ้านส่วนใหญ่ เป็นครอบครัวขยายที่ยังอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดาในบ้านเดียวกัน กินอยู่ร่วมกัน อาจมีบางครอบครัวที่แยกออกมาปลูกบ้านใหม่ แต่ยังคงอยู่ในบริเวณที่ดินของบิดามารดา ซึ่งอาจจะหุงหาอาหารร่วมกันหรือแยกมาหุงกินเองก็มี ที่สำคัญยังพึ่งพาครอบครัวใหญ่ในการดูแลเด็กหรือสมาชิกใหม่ในครอบครัว เพราะตนเองต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้านตามโรงงานอุตสาหกรรม

การแต่งงานให้ความสำคัญกับฝ่ายหญิงเป็นหลัก จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านปรากฏว่าผู้ชายจะต้องไปอยู่บ้านผู้หญิงหลังจากการแต่งงานแล้ว เพื่อไปช่วยในการทำนา ครั้นเมื่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้แบ่งที่นาให้แล้วก็อาจแยกครอบครัวไปอยู่เอง ส่วนที่นาของฝ่ายชายถ้าอยู่ในบริเวณหมู่บ้านก็จะช่วยกันทำกับฝ่ายหญิง แต่ถ้าอยู่นอกหมู่บ้านก็อาจให้คนอื่นเช่า ทั้งนี้เพื่อจะได้สะดวกในการมาช่วยฝ่ายหญิงทำนาได้อย่างเต็มที่

จากปรากฏการณ์ของชุมชน ชาวบ้านในชุมชนมีการนับญาติและนับถือผู้อาวุโส ซึ่งเห็นได้จากการจัดลำดับญาติ การเรียกคนเฒ่าคนแก่เป็นญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น บางรายอาจเรียกเป็นพ่อแม่ด้วยก็ได้ นอกจากนี้การนับญาติในหมู่บ้านยังมีอีกสองลักษณะคือ เป็นญาติสายตรง มีสายเลือดเดียวกัน เป็นพี่เป็นน้อง และอาจจะมีความสัมพันธ์โดยการแต่งงานกัน ตัวอย่างเช่น ตระกูลสุธาคลกับตระกูลมะลิซ้อน หากนับญาติขึ้นไปพบว่า แต่เดิมเคยเป็นพี่น้องร่วมกัน เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นการนับญาติที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรง แต่เกิดขึ้นจากการแต่งงาน เช่น การเกี่ยวคองของญาติฝ่ายลูกเขยหรือฝ่ายสะใภ้ เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องมีการพึ่งพาและช่วยเหลือกันในเรื่อง จึงได้มีการนับถือเกี่ยวคองกัน ระบบเครือญาติแบบนี้มีระบบอุปถัมภ์แบ่งอยู่ในความสัมพันธ์นั้นด้วย



## ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี

ชาวบ้านทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ควบคู่ไปกับความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของตน ดังที่กล่าวแล้วว่าชาวบ้านหนองผักชีเหนือ เดิมมีบรรพบุรุษซึ่งสืบเชื้อสายมาจากลาวเวียงจันทน์ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทย เมื่อครั้งอดีต ดังนั้น ประเพณีหรือความเชื่อต่าง ๆ ยังคงดำรงไว้อยู่ เช่น ไม่ให้แขกที่มาเยือนฝ่ายชายขึ้นไปนอนบนเรือน หรือการสร้างศาลเจ้าที่เพื่อไว้คุ้มครองปกป้องรักษาเจ้าของบ้านและที่นา เป็นต้น

สำหรับเทศกาลตามประเพณีไทยนั้น ชาวบ้านหนองผักชีเหนือก็มีได้ละเอียด ยังคงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น เทศกาลสงกรานต์ชาวบ้านก็จะไปทำบุญที่วัด มีการสรงน้ำพระ รดน้ำคำหัวคนเฒ่าคนแก่ เป็นต้น นอกจากนี้ในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนาเช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา คอนเข้าชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานมาเลี้ยงพระ หลังจากนั้นก็จะมีการรับประทานอาหารที่เหลือจากการเลี้ยงพระร่วมกัน จึงค่อยแยกย้ายกันกลับบ้าน พอถึงตอนค่ำเมื่อมีการเวียนเทียนชาวบ้านก็จะมาร่วมพิธีกันอีก หรือในเทศกาลเข้าพรรษาอันเป็นช่วงที่คนหนุ่มที่ถึงวัยบวชเรียนจะต้องเตรียมตัวบวชพระเพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณพ่อแม่ ซึ่งการจัดพิธีบวชพระของชาวบ้านถือว่าเป็นงานใหญ่ที่บ้านใครที่มีลูกชายต้องจัดตามประเพณี การเตรียมงานจะมีญาติและเพื่อนบ้านมาช่วยเตรียมอาหารและพิธีการต่าง ๆ บ้านใดที่มีฐานะดีก็จะจัดงานใหญ่มีการทำขวัญนาค บางบ้านอาจมีคนตรี ภาพยนตร์ และที่สำคัญคือ มีการจัดเลี้ยงในเย็นวันสวดคิบบซึ่งเป็นวันก่อนวันบวช

ในหมู่บ้านมีวัดประจำหมู่บ้าน 1 วัดคือวัดหนองผักชีเหนือ จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านได้เล่าประวัติความเป็นมาของวัดว่าสมัยก่อนวัดตั้งอยู่ที่บ้านโคกขาม (ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 13 ต.โคกแย้ อ.หนองแค จ.สระบุรี) โดยสืบเนื่องมาจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดฯให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์ยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทน์เพื่อเป็นการขยายอาณาเขต ในปีพ.ศ. 2321 หลวงพระบางซึ่งเป็นอริกับเมืองเวียงจันทน์ได้แบ่งกองทัพมาช่วยไทยรบ และได้ขอสวามิภักดิ์เป็นเมืองขึ้นของไทยด้วย เมื่อเสร็จสงครามแล้วได้กวาดต้อนคนลาวเข้ามาเพื่อ

เป็นกำลังพลในการรบต่อไป เนื่องจากคนลาวก็นับถือศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับคนไทย ส่วนหนึ่งได้ตั้งรกรากทำมาหากินอยู่บริเวณนั้น จึงได้สร้างวัดขึ้นมาเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจนับตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา ครั้งต่อมาไม่นาน เนื่องจากมีไข้ป่าชุกชุมประกอบกับความกลัวที่มี เสือมากัดกินตา เผือกถึงแก่ความตาย จึงได้ย้ายวัดมาอยู่ในพื้นที่ของหมู่ 6 เดิมที่วัดมีที่ดินเป็นที่ธรณีสงฆ์เพียง 3 ไร่ แต่ภายหลังมีญาติโยมบริจาคที่ดินถวายวัด จึงทำให้วัดมีที่ดินเพิ่มขึ้น

วัดหนองผักชีเหนือได้รับการปฏิสังขรณ์ตลอดมาเป็นลำดับ โดยสร้างศาลาการเปรียญหลังใหม่ใช้แทนหลังเก่าที่ทรุดโทรมลงเมื่อปีพ.ศ.2506 สร้างอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเก่าโดยหาพิธีวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2512 และทำพิธีผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ 5-13 กุมภาพันธ์ 2524 สร้างหอระฆังใหม่ใช้แทนของเก่าในปีพ.ศ.2528 นอกจากนี้วัดหนองผักชีเหนือยังเป็นแห่งแรกที่มีกระแสไฟฟ้าใช้ใน ปีพ.ศ.2515 ปัจจุบันวัดหนองผักชีเหนือมีอายุกว่า 200 ปี จึงนับเป็นวัดเก่าแก่ที่สำคัญของหมู่บ้าน ส่วนเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันคือ พระครูสิลลวุฒิกุล

ในด้านการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความสำคัญคือ ศาลแม่เฒ่าหรือศาลเจ้าแม่ทองคำ ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับโรงเรียนวัดหนองผักชี เมื่อชาวบ้านคนใดเดือดร้อน เจ็บไข้ได้ป่วยหรือมีความทุกข์ก็จะมาบนบานศาลกล่าว ด้วยความเชื่อว่าจะสามารถบันดาลให้สถานการณ์ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่ออีกว่าแม่เฒ่า เปรียบเสมือนผู้ดูแลปกป้องรักษาหมู่บ้าน หากชาวบ้านจะทำการใดจำเป็นต้องบอกกล่าวแก่แม่เฒ่า เช่น เวลาลูกหลานป่วยหรือจะบวชก็ต้องไปขอขมาแม่เฒ่า เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าศาลนี้เป็นที่เลื่อมใสของคนในหมู่บ้าน และหมู่บ้านใกล้เคียง

#### ลักษณะทางการ เมืองการปกครอง

ในทางการปกครองหมู่บ้านหนองผักชีเหนือ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นโดยตรงต่อตำบลโคกแย้ และมีการจัดโครงการสร้างอำนาจตาม



แบบโครงสร้างของกระทรวงมหาดไทยโดยมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นตัวแทนของชาวบ้านในการติดต่อกับหน่วยทางราชการ และในขณะเดียวกันก็เป็นตัวแทนของอำเภอในการสั่งการและรับนโยบายจากอำเภอ

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งสูงสุดของหมู่บ้านที่ได้มาจากการเลือกตั้งของชาวบ้าน ปัจจุบันผู้ใหญ่บ้านคือ นายทวี สุธาศล ซึ่งได้รับการเลือกตั้งเมื่อปีพ.ศ.2516 ชาวบ้านยอมรับและเห็นว่าผู้ใหญ่บ้าน เป็นคนดี เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนหรือไม่สะดวกในการติดต่อกับทางราชการผู้ใหญ่บ้านก็สามารถช่วยเหลือชาวบ้านได้ในหลาย ๆ ครั้ง อีกทั้งยังเป็นผู้นำในกิจการงานบุญหรือเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้านรวมไปถึงการพัฒนาหมู่บ้านให้ดีขึ้น

ชาวบ้านเล่าว่า ในการพัฒนาหมู่บ้านหากผู้ใหญ่บ้านไปขอความร่วมมือกับชาวบ้าน ก็จะมีชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เช่น การปรับปรุงถนนในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะออกมาช่วยกัน แม้ว่าบางคนทำงานโรงงานก็จะมาช่วยในคอนเย็นหรือวันหยุด โดยเฉพาะในคราวที่มีการประกวดหมู่บ้าน ชาวบ้านทุกคนต่างพร้อมใจที่จะช่วยผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาหมู่บ้าน

เช่นเดียวกันในเทศกาลงานบุญต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เท่าที่ผู้ศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมสังเการณ์และสัมภาษณ์ชาวบ้านพบว่า ผู้ใหญ่บ้านมักเป็นผู้นำในการเชิญชวนให้ชาวบ้านเข้ามาช่วยกันจัดงาน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การจัดงานสงกรานต์น้ำหลวงพ่อ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดหนองผักชีเหนือ นั้น ได้มีการจัดการแสดงและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สอยดาวเพื่อหาเงินบำรุงวัด เมื่อผู้ใหญ่บ้านประกาศจากหอกระจายข่าวเพื่อขอความร่วมมือให้ชาวบ้านร่วมกันช่วยเหลือเรื่องรางวัล ปรากฏว่าชาวบ้านส่วนใหญ่อีกก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี บางคนให้เงินเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน หรือเงินสดก็มี

กล่าวได้ว่าผู้ใหญ่บ้านยังเป็นคนซื่อสัตย์และคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาวบ้าน ดังจะพบได้ในกรณีการสร้างลานตากข้าว ซึ่งมีการสร้างผิดจากแบบที่กำหนดไว้ ทั้ง ๆ ที่ได้มีการตกลงกันแล้วในการประชุมสภาตำบล เพื่อของบประมาณสร้าง แต่ก็มิได้เป็นไปตามแบบจนเกิดเรื่องขึ้น กล่าวคือ พื้นของลานตากข้าวควรจะถมด้วยดินลูกรังแล้วลาดซีเมนต์ แต่ผู้รับเหมากลับเอาดินมาถมแทนชาวบ้านเห็นจึงมาว่าผู้ใหญ่บ้านจนทางอำเภอรู้เรื่องก็เลยเรียกผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนายสม ซึ่งเป็นคนหนึ่งในคณะกรรมการหมู่บ้านไปต่อว่า ผลปรากฏว่านายสมได้ขอลาออกจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้รับเหมาต้องแก้ไขการก่อสร้างให้เป็นไปตามแบบที่กำหนด

โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่บ้านจะเรียกชาวบ้านประชุมเพื่อถามว่าปีนี้ควรจะทำอะไร จากนั้นจึงปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้าน ต่อมาผู้ใหญ่บ้านจะเป็นตัวแทนของหมู่บ้านในการนำเสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภาตำบล เมื่อแต่ละหมู่บ้านเสนอโครงการเพื่อให้สภาตำบลพิจารณาแล้ว กำนันในฐานะประธานสภาตำบลจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจของกรรมการสภาตำบล หากกำนันพูดโน้มเอียงให้ฝ่ายใด กรรมการสภาตำบลส่วนใหญ่ก็จะคล้อยตาม แต่ถ้าผู้ใหญ่บ้านหมู่ใดขัดแย้งหรือไม่ถูกกับกำนันโอกาสที่จะได้รับโครงการก็มีน้อยลง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากำนันจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการปกครองหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยชอบกำนัน โดยส่วนตัวกำนันเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีรายได้ประจำที่นอกเหนือจากเงินเดือนที่ทางราชการเป็นผู้ให้ เช่น รายได้ประจำจากมูลนิธิที่นำศพมาฝังยังสุสานที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของกำนัน (หมู่ที่ 5) ทั้งนี้เพื่อที่จะได้รับความสะดวกในการดำเนินงาน และรายได้อื่นเกิดจากการประกอบอาชีพของตนเอง ได้แก่ การเลี้ยงวัวนม การเพาะเห็ดแบบโรงเรือน และการทำสวนมะม่วง เป็นต้น กิจกรรมทั้งหมดนี้กำนันมักจะเล่าให้ผู้ที่ได้มีโอกาสเข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ฟังเสมอ นอกจากนี้การพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ ลานตากข้าว ถนน ซึ่งตามความเป็นจริงนั้น เป็นผลงานของผู้ใหญ่บ้านที่ร่วมกับชาวบ้านทั้งสิ้น

แต่ปรากฏว่ากำนันมีก้นาผลงานเหล่านี้ไปกล่าวอ้างว่าเป็นผลงานของตนเองเสมอ ส่งผลให้ชาวบ้านไม่ค่อยพอใจกับพฤติกรรมของกำนันมากนัก

นอกจากผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้นำอย่าง เป็นทางการในหมู่บ้านแล้ว ยังมีบุคคลอื่นที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดในการบริหารและการตัดสินใจต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตามปกติชาวบ้านจะยอมรับนับถือผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นคนดี มีความตั้งใจในการทำงาน และช่วยเหลือชาวบ้านอยู่เสมอ แต่ชาวบ้านก็ยังยอมรับนับถือนายสม ซึ่งเป็นผู้นำสำคัญอีกคนหนึ่งในหมู่บ้าน กล่าวได้ว่าการที่ชาวบ้านยอมรับก็เพราะตระกูลของนายสม เป็นตระกูลเก่าแก่และ เป็นผู้ที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดีที่สุดในหมู่บ้านโดยมีที่นา เป็นจำนวนมาก อีกทั้งทางราชการได้ยกย่องให้เขาเป็นผู้นำทางเกษตรที่สำคัญ เช่น เป็นคนแรกที่ทำการเพาะเห็ดแบบโรงเรือน และทำสวนมะม่วง รวมทั้งยังเป็น ผู้มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะ เป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งปัจจุบันเป็น คนหนึ่งของคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ด้วย ผู้ใหญ่บ้านเล่าว่านายสม เป็นคนกว้างขวาง รู้จักข้าราชการอำเภอทุกระดับ ดังนั้น จึงเป็นอีกคนหนึ่งที่ชาวบ้านเกรงใจและยอมรับนับถือไม่ว่า นายสมจะแนะนำหรือว่ากล่าวอะไรชาวบ้านก็จะคล้อยตามอยู่เสมอ นอกจากนี้ นายสมยังมีความสัมพันธ์อันดีกับกำนัน เนื่องจาก เคยเป็นหัวหน้าคะแนนและช่วยเหลือในการเลือกตั้งกำนันมาก่อนจากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษาเห็นว่า แม้แต่กำนันก็ยังให้ความ เกรงใจต่อนายสม เหมือนกัน

ในด้านความสนใจทางการเมืองนั้น จากการสอบถามชาวบ้านพบว่าไม่ค่อยมีความสนใจและตื่นตัวในทางการเมือง ไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ส่วนใหญ่จะคุยแต่เรื่องการทำมาหากิน คำนิยมทางการเมืองมีแนวโน้มยึดถือตัวบุคคล เป็นหลักมากกว่าพิจารณาแนวนโยบายของบุคคลหรือคณะบุคคล สำหรับการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เช่น กำนัน สมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นอกจากจะเลือกตาม ๆ กันไปแล้ว ยังพบอีกว่ามีการซื้อเสียงกันเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านบอกว่าพรรคการเมืองที่เข้ามา มีบทบาทมากที่สุดคือ พรรคชาติไทย ผู้ศึกษาพบว่าแม้แต่โต๊ะเก้าอี้ในหมู่บ้านที่ชาวบ้านใช้รับแขกที่ มาเยี่ยมชมหมู่บ้าน ก็ได้รับการบริจาคจากพรรคชาติไทย โดยพิมพ์ เป็นข้อความว่า *บริจาคโดย*

พล.ต.อ.ประมาธ อธิบดีเรกสาร์ พรรคชาติไทย ในการเลือกตั้งทุกครั้งบุคคลที่เป็นหัวหน้าคนสำคัญของหมู่บ้านรวมทั้งหมู่บ้านอื่น ๆ อีก เช่น หมู่ 7, 9, 14, 15 และ 16 คือ นายสม ชาวบ้านเล่าให้ฟังถึงการแจกเงินว่า โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็นสองสาย มีสายกำนันและนายสม ในกรณีของนายสมบางครั้งการแจกอาจให้ผ่านภรรยาของเขา ส่วนใหญ่หัวหน้าคนจะรับเงินมาล่วงหน้าก่อน แล้วจึงค่อยเริ่มแจกในเวลากลางคืน การแจกเงินนอกจากจะผ่านผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็อาจให้ญาติสนิทหรือเพื่อนฝูงที่ไว้เนื้อเชื่อใจได้เป็นผู้ไปแจก เวลาแจกเงินหัวหน้าคนมักจะบอกเบอร์ของผู้สมัคร เพื่อให้ชาวบ้านไปลงคะแนน ดังนั้น เมื่อถึงเวลาเลือกตั้ง ชาวบ้านก็จะไปกาเบอร์ที่หัวหน้าคนบอกไว้แล้ว กล่าวได้ว่า นับตั้งแต่พรรคชาติไทยเข้ามามีบทบาททางการเมือง ผู้สมัครของพรรคมักจะได้รับการเลือกตั้งตลอดมา

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพทั่วไปของหมู่บ้านบ้านหนองผักชีเหนือ ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อันเป็นผลจากการขยายตัวของอุดมการณ์ทุนนิยมที่เข้ามาในชุมชน และส่งผลกระทบต่อหมู่บ้าน ในเวลาต่อมานั้นจะได้กล่าวในบทต่อไป